

Svenska
missionsrådet

Diakoni

Där mänskliga rättigheter
och teologi möts

En vägvisare till ACT Alliance och Kyrkornas världsråds
rapport Called to Transformation, Ecumenical Diakonia

A close-up, profile view of a man with dark skin and short, dark hair, looking down at an open newspaper. He is wearing a blue, textured shirt. The background is dark and out of focus, suggesting an indoor setting. The lighting is soft, highlighting the man's face and the newspaper.

**"Diakoni utan rättvisa blir
blodfattig. Rättvisa utan
diakoni kan vara hjärtlös"**

Innehåll

3	Inledning
6	Kapitel 1: Introduktion
8	Kapitel 2: Den ekumeniska diakonins historia
10	Kapitel 3: Diakoni i dagens polycentriska ekumeniska rörelse
13	Kapitel 4: Teologisk reflektion över begreppet Diakonia
16	Kapitel 5: Diakoni i ett skiftande landskap
18	Kapitel 6: Diakonins särprägel
22	Kapitel 7: Samtida utmaningar
28	Kapitel 8: Ekumenisk diakoni i olika kyrkliga traditioner
31	Kapitel 9: Ekumenisk diakoni i världens regioner
34	Kapitel 10: Vägen framåt
37	Tillägg

Kyrkornas diakonala arbete under COVID-19
Hur spelplanen ändrats sedan rapporten presenterades

Inledning

En vägvisare

Välkommen till denna samtalsguide som vill vara en vägvisare genom rapporten *Called to Transformation*, med syftet att underlätta din läsning. Vägvisaren vänder sig till studenter, teologer, anställda inom kyrkor, samfund, bistånds- och missionsorganisationer, ekumeniskt intresserade och alla människor som arbetar inom social verksamhet. Eller med andra ord, vägvisaren vänder sig till dig som studerar eller arbetar med frågor i gränslandet mellan diakonins teologi och dess praktik. Den vill hjälpa dig att hitta det innehåll i *Called to Transformation* som är mest relevant för dig och utmana dig att ställa relevanta frågor till texten.

En rapport från Kyrkornas Världsråd och ACT Alliance

I samband med Kyrkornas världsråds generalförsamling i Karlsruhe 2022 presenterades rapporten *Called to Transformation – Ecumenical Diakonia*. Bland de dokument och rapporter som presenterades där, är detta det enda som har Kyrkornas världsråd och ACT Alliance som gemensam avsändare. Rapporten har skapats under en lång process med början redan 2014. Målet var att klargöra relationen mellan, å ena sidan kyrkorna och, å andra sidan *specialized ministries* det vill säga de organisationer eller *agencies*, som med bas i kyrkor, och med kristen identitet, driver socialt arbete eller internationellt utvecklingssamarbete. Syftet med rapporten är att skapa förutsättningar för synergier och gemensamma mål mellan dessa typer av organisationer.

Rapporten består av tio kapitel med fokus på bland annat den ekumeniska diakonins historia, teologisk reflektion, skillnader i synen på diakoni mellan olika kyrkofamiljer, skillnader i diakonins praktik mellan olika regioner i världen och ett framåtblickande avslutande kapitel. Dessutom finns ett tillägg som berör kyrkornas diakonala respons på Covid-19.

Organisationerna

Kyrkornas världsråd (KV) är ett internationellt kristet ekumeniskt organ med omkring 350 kyrkor och samfund som medlemmar. Det är mestadels de protestantiska och ortodoxa kyrkofamiljerna som är representerade. Ibland benämns de kyrkor och organisationer som ingår i KV som den ekumeniska rörelsen. Detta är ett begrepp som används ganska flitigt i rapporten.

ACT Alliance består av mer än 140 trosbaserade medlemsorganisationer som arbetar med långsiktig utveckling, påverkansarbete och humanitär hjälp. Medlemsorganisationerna har sina rötter inom kyrkor och samfund tillhöriga Kyrkornas världsråd eller Lutherska världsförbundet.

Svenska Missionsrådet (SMR) är en aktör för rättighetsbaserat internationellt utvecklingssamarbete på kristen grund. SMR har sedan bildandet 1912 varit en mötesplats för ekumeniskt samarbete mellan olika kristna traditioner, med särskilt fokus på mission, den globala utvecklingen och religionens roll i samhället. Idag består SMR av ett 30-tal medlemsorganisationer och kyrkor från det svenska civilsamhället. Organisationens internationellt använda namn är *SMC – Faith in Development*.

Varför är Called to Transformation **viktig i en svensk kontext?**

Called to Transformation är relevant för de största globala samtalen, som dialogen mellan KV och ACT Alliance, men också i den lokala församlingens sökande efter ett genuint och hållbart engagemang i Guds mission. *Called to Transformation* är relevant för alla som är intresserade av gränslandet mellan kyrkors och diakonala/sociala organisationers engagemang, och hur dessa olika engagemang möjligen skiljer sig åt.

Dokumentet är relevant för varje organisation som har en kristen grund eller identitet, samtidigt som man talar ett rättighetsbaserat språk i sitt dagliga arbete, och varje samfund som söker en teologi för engagemang för världen. Det vill säga varje organisation som behöver vara "tvåspråkig" och kunna tala både ett teologiskt språk och ett rättighetspråk.

Called to Transformation rör sig i flera olika dynamiska spänningsfält, vilket gör den relevant för den svenska kontexten:

- Mellan det som är församlings- eller samfunds-baserat uthålligt diakonalt engagemang och det som är *agencies* projektbaserade engagemang.
- Mellan diakonins teologi och diakonins praxis.
- Mellan ett rättighetsbaserat språk och ett teologiskt språk.
- Mellan det globala nord och det globala syd.

- Mellan det som är ideellt drivet och det som är professionellt drivet.
- Mellan diakoni och sociala tjänster.

Dokumentet söker synergier i dessa spänningsfält och har som syfte att "forma dialogen och samarbete mellan kyrkor, ekumeniska samarbetspartners och KV".

Ett annat sätt att visa på dess relevans är den omvärldsbevakning som beskriver kontexten där rapporten ska läsas och användas: förändrad syn på utvecklingssamarbete, minskat demokratiskt utrymme, ökande nationalism, diskussionen om "religion och utveckling", krig, sociala orättvisor, klimatkris och så vidare.

KV och ACT Alliance som står bakom rapporten, är två intressenter, med samma rötter, men med olika identiteter och olika uppdrag. Det syns att rapporten vill göra olika saker för kyrkorna, representerade av KV, och *agencies*, representerade av ACT Alliance. Den vill bygga broar som för kyrkorna närmare en diakonal kallelse och en diakonal identitet och samtidigt föra *agencies* närmare ett teologiskt språk för att de ska kunna förstå sig själva och sin bakgrund.

Rapporten kan laddas ned från Kyrkornas världsråds hemsida oikoumene.org.

SMR vill sprida rapporten i Sverige

Svenska missionsrådet (SMR) har åtagit sig uppdraget att sprida rapporten i Sverige. Vår målgrupp är främst de organisationer som arbetar med mission, utvecklingssamarbete eller internationell diakoni på kristen grund. Antingen som självständiga organisationer eller utgör delar av kyrkor eller samfund.

Vi menar att rapporten är relevant för alla som funderar på skärningspunkten mellan kyrkors engagemang och engagemanget hos de organisationer som har rötterna i dessa kyrkor och samfund. Hur kan vi se på varandras styrkor och svagheter, hur kan vi samverka och hur kan vi hitta de gemensamma rötterna, utan att göra avkall på vars och ens unika identitet?

Alla som är intresserade av hur tro påverkar engagemang, särskilt i den kristna kontexten, kommer att ha nytta av rapporten.

För att sprida *Called to Transformation* inom Sverige har vi valt att ta fram denna samtalsguide som komplement till rapporten. Samtalsguiden riktar sig till anställda inom våra medlemsorganisationer, studenter, teologer, ekumeniskt intresserade och människor som arbetar inom social verksamhet.

Det urval av texter som SMR gjort, baseras på den kontext SMR verkar i — nämligen holistisk mission eller internationellt utvecklingssamarbete på kristen grund. SMR har lång erfarenhet av att arbeta med begrepp som dyker upp i rapporten, till exempel religiös läskunnighet och tvåspråkighet (mellan ett teologiskt språk och ett rättighets-baserat språk).

Petter Jakobsson, rådgivare på SMR, är ansvarig för urval av texter, översättning och samtalsfrågor.

Kommentar till översättningen

Det är några begrepp som är svåröversatta, och samtidigt centrala i texten. Vid många tillfällen refereras det i rapporten till *agencies*, vi har valt att behålla det engelska uttrycket när det syftar på professionella organisationer som driver diakoni eller internationellt utvecklingssamarbete på religiös grund. På samma sätt har vi ibland valt att behålla det engelska ordet *advocacy* i den svenska texten i stället för den svenska översättningen påverkansarbete.

I texten används ibland begreppet *development* i den specifika betydelse som på svenska mest korrekt ska översättas internationellt utvecklingssamarbete. I relevanta fall har översättaren då använt det längre uttrycket på svenska.

Själv ordet diakoni skrivs ofta i den engelska texten som grekiskans *diakonia*. Detta syftar då på det teologiska begreppet. När diakonins praxis beskrivs används oftast det engelska begreppet, till exempel *diaconal work*. I den svenska texten används det grekiska ordet *diakonia* för att beskriva teologin och det svenska ordet diakoni för att beskriva praxis.

På nästa sida börjar vägvisaren

Vägvisaren följer dokumentets kapitelindelning. Varje del börjar med att svar på vem som har särskild nytta av just detta kapitel. Detta följs av en kort beskrivning av kapitlet, direkt hämtad från rapportens inledande sammanfattning. Därefter några textstycken, översatta till svenska, valda för att de fångar centrala tankebanor i rapporten. Sist kommer kommentarer skrivna ur SMR:s perspektiv, följt av samtalsfrågor.

Kapitel 1

Introduktion

För vem?

Inledningskapitlet i *Called to transformation* ger den bästa sammanfattningen av rapporten och introducerar begreppen som används. Bör läsas av alla som vill förstå rapporten.

Kort beskrivning av kapitlet

Första kapitlet tjänar som introduktion och presenterar bakgrunden till rapporten samt ger en definition av ekumenisk diakoni. Kapitlet beskriver några viktiga och utmanande samtida trender som manar diakonala organisationer till reflektion över vad det betyder att arbeta både tros- och rättighetsbaserat och hur man bäst kan vara innovativ i sin praktiska verksamhet.

Centrala delar på svenska

Sida 15

/.../ både "ekumenisk" och "diakoni" är krävande termer att arbeta med. Båda koncepten är värdeladdade: De uttrycker en vision för den globala kyrkan och hennes uppdrag i världen. Samtidigt är de omtvistade. Att vara ekumenisk är inte så självklart enkelt som det kan verka i denna och andra texter som kommer från den ekumeniska rörelsen. Den ekumeniska rörelsen präglas inte bara av gemensamma intressen utan också av spänningar och konflikter. Denna verklighet utmanar ständigt begreppet ekumenisk diakoni. Likaså är begreppet diakoni omtvistat. Det används främst i vissa kyrkofamiljer och det är mer känt i vissa delar av världen, än i andra. Många organisationer som sysslar med diakonalt

arbete föredrar att inte använda begreppet, utan använder sig av socialt arbete eller utvecklings-samarbete, eftersom de menar att begreppet diakoni inte fungerar kommunikativt i den sekulära världen, eller att det skulle signalera en "kyrklig" rörelse bort från professionella arbetsmetoder.

Sida 15

Detta dokument beskriver ekumenisk diakoni ur två perspektiv. Den första knyter an till en teologisk förståelse av diakoni, baserad på en reflektion som försöker förstå diakoni som en integrerad dimension av kyrkans väsen och uppdrag. Detta perspektiv speglar diakoni som ett bibliskt och teologiskt begrepp: Syftet är att identifiera motiv och normativa element som vägleder förståelsen och praktiken av *Diakonia*.

Ett sådant motiv är bilden av människan skapad till Guds avbild. Ett annat är kallelsen till medkänsla och rättvisa. Ett tredje kopplar diakonin till människans kallelse att tjäna som förvaltare av skapelsen, och kan beskrivas som ekologisk diakoni, uttryckt i både profetiska och praktiska dimensioner. Detta synsätt innebär att diakonin uttrycker en stark koppling mellan vad kyrkorna är och gör/.../Det andra perspektivet är praktiskt och beskriver hur kyrkor över konfessionella och geografiska gränser är engagerade i diakonala handlingar.

Sida 16

Detta dokument presenterar ekumenisk diakoni som trosbaserade och rättighetsbaserade handlingar: I de följande kapitlen kommer innebörden av dessa termer utvecklas och deras avgörande funktion när det gäller utmaningar och möjligheter i dagens värld, belysas. Att vara rättighetsbaserad syftar å ena sidan till det bibliska begreppet rättvisa och det profetiska arvet att avslöja systematiska orättvisor och försvara de fattigas rättigheter.

Å andra sidan hänvisar texten till de mänskliga rättigheterna och deras centrala roll i skapandet av ett rättvist samhälle. Engagemanget för mänskliga rättigheter har övertygat aktörer inom ekumenisk diakoni att inkludera påverkansarbete i sitt arbete med målet att ställa ansvariga makt-havare till svars. Detta hjälper oss också att se hur diakoni skiljer sig från välvilliga handlingar, och att den inte syftar till att ersätta andra intressenters ansvar, inklusive staters.

Kommentarer

Kapitlet tar ett intressant grepp på spänningen mellan teologi och mänskliga rättigheter. Ofta framställs dessa som två kompletterande, men olika, utgångspunkter. I samtalet mellan olika typer av trosbaserade organisationer uppstår lätt en polarisering mellan dessa utgångspunkter, trots att de i stort sammanfaller i de flesta trostraditioner.

Called to Transformation beskriver det snarare som att ett rättighetsperspektiv kan vara både baserat på en skapelseteologi och det bibliska begreppet rättvisa, och på de universella mänskliga rättigheterna. Rättighetsperspektivet är alltså både teologiskt grundat och juridiskt och det finns ingen motsättning mellan dessa utgångspunkter.

Samtalsfrågor

- Ibland ställer vi begreppen trosbaserad och rättighetsbaserad emot varandra, som om de vore två helt olika startpunkter för engagemang och socialt arbete. Upplever du att det finns en spänning mellan dessa begrepp i den kontext du verkar i, eller är det en onödigt polariserande konstruktion?
- Hur används begreppet diakoni inom din organisation? Finns det andra ord som ni hellre använder för att beskriva samma sak?
- När du hör ordet diakoni, vem ser du framför dig som utförare?
- Vilka ord använder ni i ditt sammanhang som kan missförstås eller skapa spänning i samtalet mellan, å ena sidan organisationer och människor som är mestadels rättighetsbaserade och, å andra sidan, de som är mestadels teologiskt baserade?

Kapitel 2

Den ekumeniska diakonins historia

För vem?

Den som vill förstå, dels hur diakoni varit en del av kyrkans identitet och förkunnelse sedan starten, dels hur diakonin varit en identitets-skapande del av den ekumeniska rörelsen som vi känner den under det senaste århundradet.

Kort beskrivning av kapitlet

Det andra kapitlet introducerar den ekumeniska diakonins historia. Kapitlet visar att diakoni börjar i den tidiga kyrkans tro, praxis och engagemang för att tjäna behövande människor. Denna diakonala praktik fortsatte i olika former genom kyrkans historia som en integrerad del av missionsarbetet.

Därefter fokuserar kapitlet på diakonins utveckling inom den ekumeniska rörelsen, alltså det som idag är Kyrkornas Världsråd och de kyrkor som finns i den gemenskapen. Från början var det en hjälp, kyrkor emellan, i efterdyningarna av världskrigen. Senare utvidgades diakonins mandat till att även omfatta internationellt utvecklingsarbete (främst samarbete mellan globala nord och globala syd) och engagemang i opinionsbildning, det vill säga bistånd och *advocacy*. Det andra kapitlet avslutas med en presentation av bildandet av ACT Alliance och dess vision av samordning och samarbete inom ekumenisk diakoni.

Centrala delar på svenska

Sida 24

Det är värt att notera att aposteln Paulus argumenterar teologiskt när han uppmanade korintierna att dela med sig i det han kallar "tjänsten för de heliga" (2 Kor 8:4). Inte vid något tillfälle ber han dem att förbarma sig över de fattiga och deras lidande; I stället påminner han sina läsare om deras identitet och kallelse som delaktiga i gemenskapen av Kristus-troende. Han visar på den makedonska systerkyrkan som ett övertygande exempel: Trots att de var fattiga,

bad den om "privilegiet att dela med sig." Här kopplar Paulus ihop de två begreppen gemenskap *koinonia* och *diakonia*, som visar på det organiska bandet mellan vad de är och vad de är kallade att göra i Kristus. Att dela med sig har alltså både en ontologisk och en praktisk dimension; För kristna uttrycker det vår samhörighet och vår omsorg om varandra.

Sida 26

Sedan 1960-talet har många missionsorganisationer varit involverad i utvecklingsprojekt i samarbete med systerkyrkor i det globala syd. I de fall de har fått statlig finansiering har de varit tvungna att följa myndigheternas krav att inte blanda evangelisation och utvecklingsarbete. Denna

process har gett upphov till debatt, särskilt bland partner på södra halvklotet, som oftast haft en holistisk förståelse av mission, det vill säga att utföra Guds uppdrag genom utvecklingssamarbete och sociala tjänster.

/.../ 1974 uppmanade kyrkor i Afrika, representerade vid *All African Conference of Churches* i Lusaka, Zambia till "missions-moratorium" för att säkerställa de afrikanska kyrkornas självbestämmande, självtillit och känsla av identitet inom de växande spänningarna mellan olika beskrivningar av verkligheten, mellan västerländsk dominans och afrikanskt beroende, inom lokala och globala kyrkliga relationer.

Sida 27

1800-talets växande problem med urbanisering och industrialiseringen, kallade kyrkorna att arbeta tillsammans för att möta sociala utmaningar. Man insåg att kyrkornas traditionella strukturer inte skulle vara tillräckliga och att kyrkorna skulle behöva samarbeta för att svara mot dessa utmaningar. Stadsmissioner, KFUK/M och liknande organisationer bildades med en tydlig interkonfessionell och diakonal profil, och deras förgrundsgestalter bidrog i hög grad till bildandet av den ekumeniska rörelsen.

Diakonin har varit en viktig impuls och dimension i ekumenikens utveckling. *The movement for Life and Work, Rörelsen för liv och arbete*, uttryckte från dess första konferens i Stockholm 1925 en vision om att kristen enhet och sociala frågor hänger ihop, och att kyrkorna ska agera gemensamt.

Kommentarer

Kapitlet har flera syften. Att beskriva diakonins roll inom kyrkan från första början till nu, och att beskriva de rörelser som banat vägen för ekumenisk diakoni och holistisk mission, som begreppen används inom den ekumeniska rörelsen idag.

Eftersom de ekumeniska initiativen till det som idag är KV och ACT Alliance har tagits i det globala nord så hamnar fokus på den delen av världen i historieskrivningen. Det är intressant att följa historien och resan från välgörenhet till rättvisa, och från mellankyrklig hjälp till ett bredare samhällsansvar.

Historieskrivningen fångar också den process inom kyrkor och *agencies* som lett fram till en

professionalisering av diakonalt arbete och bistånd. Samma process som ökat distansen mellan rättighetsbaserat arbete och den teologiska trosbaserade identitet, vilken var dess startpunkt.

I slutet av kapitlet finns också referenser till den utveckling vi sett sedan nittioalet, där intresset för religiösa aktörers speciella bidrag till rättighetsbaserat arbete blivit en viktig fråga och akademisk disciplin. Ofta under rubriken "*Religion and Development*".

I kapitlet finns ett resonemang om hur ekumenisk diakoni beskrivs idag utifrån tre aspekter: 1. Den ecklesiologiska, det vill säga hur ekumenisk diakoni påverkar kyrkans självbild, 2. Diakonin som profetisk. Alltså den ekumeniska diakonins förmåga att tala till samtiden om orättvisor, 3. Den ekumeniska diakonin som holistisk. Alltså att den rymmer helheten av Guds uppdrag till människorna. Dessa tre termer står naturligtvis i relation till varandra, men illustrerar olika sätt att närma sig begreppet ekumenisk diakoni, i det samtida samtalet.

Samtalsfrågor

- Hur ser samarbetet mellan kyrkor/samfund och organisationer på kristen grund ut i de sammanhang där du är aktiv? Finns det misstro eller samförstånd? Vid vilka tillfällen möts man och var sammanfaller intressen?
- I kapitlet talas om ett missions-moratorium. Denna tanke har fått mycket kritik. Hur kan du beskriva motivet för ett stopp för missionsarbete.
- Just nu pågår en omförhandling av relationen mellan civilsamhället och statliga aktörer. Vi ser ett minskat stöd från statliga givare i det globala norr till civilsamhällets organisationer. Hur kommer relationen mellan kyrkor och diakonala organisationer förändras när relationen (läs *stödet*) mellan stater och dessa organisationer ändras?
- Hur ser nästa kapitel i historieskrivningen ut? Har vi sett slutet på en era där stater och trosbaserade organisationer samverkat mycket intimt?

Kapitel 3

Diakoni i dagens polycentriska ekumeniska rörelse

För vem?

Kapitlet är intressant för den som vill förstå KV:s och ACT Alliances perspektiv på det globala kyrkliga landskapets förändring under de senaste årtiondena. Hur förändringen har påverkat maktbalansen mellan olika regioner i världen, mellan olika kyrkofamiljer och mellan kyrkor och andra aktörer. Särskilt fokus är på relationen mellan den ekumeniska rörelsen, det vill säga KV och Lausannerörelsen.

Kort beskrivning av kapitlet

Det tredje kapitlet presenterar diakonins plats i dagens polycentriska ekumeniska rörelse. Dess

huvudsakliga referenspunkt är resultaten av KV:s tionde möte i Busan 2013, i synnerhet utmaningen att reflektera över diakoni från "marginalen" och inbjudan till det som kallades *Pilgrimsfärd för rättvisa och fred*.

Centrala delar på svenska

Sida 37

"Polycentrisk" innebär att erkänna ett föränderligt kyrkligt landskap när vi nu går in i 2000-talet. Kristendomens tyngdpunkt har förskjutits mot det globala syd. Medan kyrkorna i nord, särskilt i Europa, har erfarenhet av sjunkande medlemsantal är församlingslivet levande i globala syd och antalet medlemmar

växer. Förändringen relaterar också till framväxten av karismatiska och pentekostala kyrkor, främst utanför den traditionella ekumeniska familjen.

Sida 37

Processen att närma sig det bredare ekumeniska landskapet har inneburit återupprättade relationer med Lausannerörelsen, som tidigare varit mycket kritisk till KV och särskilt dess förståelse av mission.

Vid Lausannerörelsens tredje kongress i Kapstaden, Sydafrika 2010, var en delegation från KV inbjuden, under ledning av general-sekreteraren Olav Fykse Tveit. I hans anförande talade han om de kristnas "gemensamma vision av Guds holistiska mission". Han tillade: "Låt oss hålla vägen öppen, och dialogen igång, så att vi kan lära oss av varandra hur vi tillsammans kan vara del i Guds mission, med respekt för varandra som Kristi kropp."

Begreppet holistisk mission är avgörande för denna nya hållning. Lausannerörelsen har stärkt sin förståelse för vad som beskrivs som "Integral Mission": *Integral mission är att förkunna och visa evangeliet. Det är inte så enkelt som att evangelisation och socialt engagemang ska göras parallellt. Snarare, i integral mission, får förkunnelsen sociala konsekvenser när vi kallar människor till kärlek och omvändelse på livets alla områden.*

Sida 38

En rapport till KV:s generalförsamling i Busan 2013 pekar på några av de trender som utmanar den ekumeniska rörelsen:

Diakonia är ett omedelbart svar på de lidanden som finns i världen. Diakonia interagerar på ett naturligt sätt med mission i det 21:a århundradet. Rättvisa hänger samman med diakonia på det viset att diakonia fungerar bäst när rättvisa råder. Rättvisan brottas med de underliggande problem som gör diakonia nödvändigt. Diakonia utan rättvisa blir blodfattig. Rättvisa utan diakonia kan vara hjärtlös, och till och med destruktiv.

Med detta i åtanke håller rapporten fast vid en holistisk förståelse av kyrkans väsen och mission: *Tillbedjan (latreia) och förkunnelse (kerygma) är avgörande för att, genom kärlek och bön, upprätthålla gemenskapen i den*

ekumeniska rörelsen. Gemenskap (koinonia), vittnesbörd (martyria) och tjänst (diakonia) skapar förutsättningar för strukturerat samspel mellan de olika typerna av aktörer i den ekumeniska rörelsen. Alla dessa är viktiga egenskaper, oundgängliga för kyrkans liv.

Sida 38

Den komplexa verkligheten i dagens polariserade och fragmenterade värld förstärker behovet av att utmana diakonala aktörer att konfrontera och förändra strukturer som upprätthåller orättvisa, lidande, förtryck och utnyttjande av mänskligheten och skapelsen. Diakonin är trosbaserad grundat i dess specifika identitet. I sin praktik är den, på samma sätt, skyldig att vara rättighetsbaserad. Angående *diakonia* från marginalen som det formulerades på en KV-konferens om diakonins teologi i Colombo, Sri Lanka 2012.

Sida 38

Istället för att framställa marginaliserade människor som ett objekt eller målgrupp för diakonalt arbete talade man om "de marginaliserade människornas diakoni." Å ena sidan hänvisar detta till hur marginaliserade människor kämpar för ett bättre liv, å andra sidan pekar det på de bibliska berättelserna om "Guds uppmärksamhet och omtänksamma kärlek till människor i situationer av förtryck och utsatthet. Detta är Guds diakoni: en diakoni av befrielse såväl som att återställa värdighet och säkerställa rättvisa och fred."

Sida 39

Konferensen /.../ hänvisade till det bibliska vittnesbördet som "pekar mot Gud som alltid är närvarande i den kamp de lever i, som orättvist tvingats mot samhällets marginaler" och som placerar Jesus bland sin tids marginaliserade. "På så vis åtnjuter marginalerna privilegiet av Guds medkänsla och rättvisa samt Guds närvaro i sårbarhet och motstånd."

Vidare avvisade konferensen tendensen att endast se marginalerna som en plats för ovärdighet och maktlöshet. Istället bekräftade den det nödvändiga i att erkänna kraven, de legitima rättigheterna och kraften att förändra världen hos marginaliserade människor. "De står emot orättvisor och förtryck på sitt eget sätt. Genom sin kamp för liv, rättvisa, värdighet och rättigheter för sig själva och för alla, visar de Guds närvaro och makt i sina liv."

Sida 40

Många av de nya kyrkorna med karismatiska eller oberoende bakgrund har sin egen speciella historiska utveckling av social diakoni. Detta beskrivs ofta inte i ett traditionellt "utvecklingsspråk", och är sällan statligt finansierat. Till stor del är detta informellt socialt stöd och grundläggande välfärdstjänster som görs av lokala kyrkor (inte av biståndsorganisationer). Diakoni och evangelisation förstås inte som motsatser, utan bevaras som en integrerad helhet. Den andliga dimensionen av utveckling är lika viktig som de sociala eller materiella.

Kommentarer

Kapitlet fångar, utan att explicit nämna det, spänningen mellan de sociala krafter som ryms inom församlingsliv och de sociala krafter som ryms inom *agencies* och trosbaserade organisationer. Kapitlet beskriver också den spänning som finns mellan det globala nord och det globala syd där kyrkor och organisationer i syd ökar sin kapacitet och sitt engagemang, medan "mainstream-kyrkor" i globala nord, generellt, under lång tid minskat både i medlemstal och inflytande. De kyrkor som växer i det globala syd ligger ofta utanför de etablerade "mainstream-samfund" som utgör kärnan inom KV. Vidare försöker kapitlet utveckla begreppet "marginalen" som det används inom den ekumeniska rörelsen. Begreppet har vållat debatt då det i sig utgår från tanken att det finns ett centrum varifrån man iakttar de som finns i marginalen. Kapitlet försöker beskriva den speciella kraft som finns hos de mest utsatta och ge en teologisk motivering till detta sätt att beskriva maktrelationer.

Kapitlet talar också om att begrepp som integral mission eller holistisk mission för olika kyrkofamiljer närmare varandra, då man teologiskt visar att *diakonia* och förkunnelse är integrerade delar i kyrkans identitet.

Man kan se att texten har några år på nacken. Den maktförskjutning från nord till syd och från mainstream-kyrkor till mer evangelikala eller pentekostala kyrkor och samfund, som beskrivs, är ännu tydligare nu än när texten skrevs. Maktdynamiken inom ekumenisk diakoni har också påverkats genom att regeringar i det globala nord dragit ner sina anslag till

organisationer som jobbar med humanitära insatser eller långsiktigt internationellt utvecklingsarbete. Det betyder att kyrkor och samfund vuxit i sin roll som bärare av diakoni, jämfört med *agencies*.

Samtalsfrågor

- Hur förstår du de två begreppen holistisk mission och integral mission. De används i olika delar av kristenheten men beskriver liknande ambitioner. Ser du någon spänning mellan begreppen?
- I flera svenska städer är de största kristna mötesplatserna knutna till pentekostala kyrkor, med rötter i andra länder. Dessa går ofta under radarn i det ekumeniska arbetet. Har du erfarenheter av detta? Hur samverkar mer etablerade kyrkor med "de nya kyrkorna" med rötter i det globala syd?
- Holistisk mission har myntats som ett begrepp för att visa på helheten i kyrkans uppdrag. För de som myntade begreppet var det ett sätt att öppna upp förståelsen av ordet mission och göra innehållet mer inkluderande. För organisationer som mest drivs av ett sekulärt språkbruk kan ordet mission bli ett "snubbelord". Hur tas begreppet holistisk mission emot i ditt sammanhang? Studsar man på ordet holistisk eller på ordet mission?
- I slutet av kapitlet lyfts diakonins roll som drivkraft för innovation och nytänkande. Hur driver *diakonia* innovation i din kontext?

Kapitel 4

Teologisk reflektion över begreppet Diakonia

För vem?

Detta kapitel är centralt i rapporten och vänder sig till den som är intresserad av hur begreppet *diakonia* härleds från bibeltexter, men också om hur olika kyrkofamiljer ser teologiskt på det. Kapitlet resonerar i gränslandet mellan vad kyrkan gör och vad kyrkan är.

Kort beskrivning av kapitlet

Det fjärde kapitlet ger en grundläggande teologisk reflektion över diakoni. Den beskriver användningen av termen *diakonia* och relaterade begrepp i Nya testamentet. *Diakonia* beskrivs utifrån tre olika perspektiv: trinitariskt (baserade i treenigheten Fader, Son och Ande), kyrkligt och missiologiskt. Därefter går kapitlet igenom diakonin som en dimension av kristet lärjungaskap och avslutas med en diskussion om relationen mellan diakoni och förkunnelse.

Centrala delar på svenska

Sida 44

Jesus beskriver sin gärning utifrån begreppet Människosonen, budbäraren som Gud kommer att skicka i den sista tiden (Dan 7:13), och bekräftar därmed att han kommer från ovan. Han kopplar dock denna förväntan till en annan messiansk roll i Gamla testamentet, lidandets tjänare (Jes 53). Till skillnad från världens härskare kommer han inte att etablera sitt rike genom att utöva makt ovanifrån.

Hans uppdrag, eller diakoni, är att bli inkarnerad mitt i den mänskliga verkligheten, gå omkring, undervisa, "förkunna det goda budskapet om riket och bota varje sjukdom och varje plåga bland folket" (Matt 4:23). Det var verkligen en tjänst av förändring och uppmuntran. De religiösa och politiska ledarna däremot såg honom som subversiv och ett hot mot den etablerade ordningen, och beslöt därför att döda honom.

Sida 44

Dessa bibeltexter betonar både den relationella dimensionen av lärjungarnas uppdrag och den modell som Jesus själv har gett dem i ord och handling. Det omfattar proklamation och handling, tillkännagivandet av Guds rike och praktiken av att återställa brustna relationer och bekräfta värdigheten hos de marginaliserade. I samtida språk benämner vi detta som holistisk mission. Den ekumeniska traditionen använder termen *diakonia* för att lyfta fram den sociala och profetiska dimensionen av kyrkans uppdrag, vilket bekräftar det som en omistlig del av evangeliet som Jesus förde till världen (Luk 4:16-21), som messiansk auktoritet (*exousia*) med makt att resa upp, förlåta, inkludera och ge kraft (Mar 1:27; Luk 5:24).

Sida 45

Denna läsning av Nya testamentet ger en förståelse av *diakonia* som ett uppdrag att fullfölja en uppgift eller mission, mer specifikt Guds mission i världen. Enligt den bibliska synen är Guds utgivande kärlek till världen början på kyrkans *diakonia*.

Sida 45

Detta öppnar upp en förståelse av diakoni ur ett trinitariskt perspektiv, förankrat i den kristna tron på Gud Fadern, Skaparen, i Jesus Kristus, Frälsaren och Befriaren, och i den Helige Ande, Livets Givare och Upprätthållare.

Sida 48

Denna syn (den ortodoxa) bevarar inte bara en nära relation mellan Jesu diakonala uppdrag och kyrkans diakoni. Den förstärker det - den pekar på den organiska kopplingen mellan liturgin och diakonin, eller som detta formuleras i rapporten, att kristen diakoni "flödar från den gudomliga liturgin," det är en "liturgi efter liturgin."

KV:s konferens i Vancouver (1983) var starkt inspirerad av denna "eukaristiska vision" och bekräftade att diakoni som "kyrkans tjänst av delande, helande och försoning är ett med kyrkans natur." När kristna får uppleva gåvan av helande, delande och försoning vid Herrens måltid, sänds de ut i världen att leva och i praktik visa dessa gåvor för världen. Med andra ord, diakoni i världen är "rotad i tro och närd av eukaristin." På många sätt motsvarar detta uttryck "att dela ut mat vid borden" i Apostlagärningarna 6:2.

Diakonia är en synlig manifestation av relationen mellan att vara och att göra i kyrkan. En konsekvens av denna förståelse är att diakoni inte kan vara en aktivitet som kan väljas eller väljas bort i kyrkans liv, det är en inneboende del av dess väsen.

Enligt Johannes 12:26 knyter Jesus ihop *diakonia* och lärjungaskap: "Om någon vill tjäna (*diakone*) mig skall han följa mig, och där jag är kommer också min tjänare (*diakonos*) att vara. Om någon tjänar mig skall Fadern ära honom."

Uttrycket "där jag är" syftar på hans sändning till världen och hans helande tjänst. Förhållandet till Jesus är både en gåva och en uppgift. Hans sändning är också lärjungarnas sändning ut i världen, med löftet om Guds omsorg och välsignelse: "Om någon tjänar (*diakone*) mig skall Fadern ära honom" (12:26b).

Sida 49

I kyrkans historia har *diakonia* alltid kopplat kärlek till sin nästa med passion för rättvisa och hållbarhet. Inom hela kristenheten finns en förståelse för att detta tar sig komplimenterande uttryck som inte kan spelas ut mot varandra.

Dessa olika sätt att se på mandatet för en diakonal kyrka, och för diakonalt lärjungaskap, uttrycks på många olika sätt. Det beror på olika kyrkors kulturella, politiska och institutionella sammanhang. Följande dimensioner och former av diakoni kan dock återfinnas hos, och bejakas av, majoriteten av kyrkor runt om i världen – om dock med olika nivåer av professionalisering och institutionalisering:

- Social diakoni som individers handlingar av omsorg, läkning och försoning i en lokal kyrka eller gemenskap
- Diakoni som institutionaliserad hjälp för lidande och marginaliserade grupper, av kyrkor eller specialiserade diakonala *agencies*
- Diakoni som arbete i lokalsamhället och att stärka människors gemenskap
- Politisk eller samhällsförändrande diakoni med insatser för att förändra människors levnadsförhållanden och de politiska strukturer som bidrar till orättvisa och konflikter och som talar till hela samhällets bredd genom påverkans- och lobbying-arbete för dem som drabbas av lidande

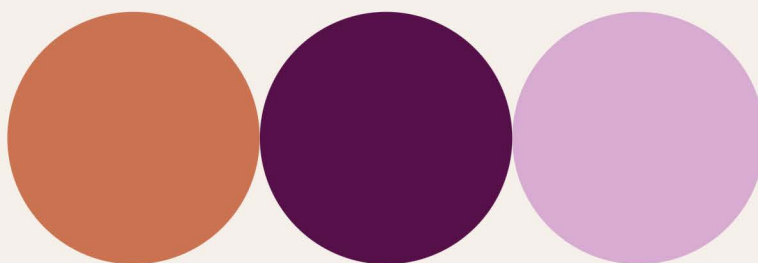
- Profetisk diakoni som talar till ojämlikhet när det gäller makt, tillgång och deltagande i samhällslivet, som säger sanningen till makten och avvisar strukturella orättvisor
- Ekologisk diakoni som berör grundläggande frågor om att skydda miljön och arbeta för klimaträttvisa.

Kommentarer

Kapitlet lyfter hur centralt begreppet *diakonia* är inom kristen teologi och hur det delas av alla kristna traditioner (även om just begreppet *diakonia* inte används överallt). Det förenar det kyrkan säger och det kyrkan gör, eller, det förenar det kyrkan gör och det den är. *Diakonia* är inte en fråga om moral utan en fråga om identitet och existens. *Diakonia* är också ett sätt att närma sig treenigheten inom kristen teologi då den är förankrad i alla tre delarna: Skaparen, Frälsaren och Hjälparen.

Samtalsfrågor

- Används begreppet diakoni i din tradition? Vad läggs i så fall i begreppet?
- Hur skulle du fundera utifrån din egen situation angående att diakoni inte bara är det kyrkan gör utan själva essensen av att vara kyrka?
- Om du skulle relatera ordet diakoni till alla tre delarna av treenigheten: Skaparen, Frälsaren och Hjälparen, hur skulle du i enkelhet formulera det sambandet?

Kapitel 5

Diakoni i ett skiftande landskap

För vem?

Detta kapitel är intressant för den som vill följa hur ekumenisk diakoni påverkas av de snabba förändringar som sker i världen. Det fokuserar primärt på relationen mellan Agenda 2030 och diakonalt engagemang. Tyvärr har utvecklingen nu gjort att mycket av kapitlet är har passerat bäst-före-datum. Men det finns fortfarande värden i diskussionen om konflikten mellan ekonomisk tillväxt och ekologisk hållbarhet, och generellt mellan globala målsättningar och diakoni.

Kort beskrivning av kapitlet

Det femte kapitlet beskriver det förändrade landskapet för diakonalt arbete och hur fattigdomen fått ett nytt ansikte i dagens värld.

Kapitlet presenterar hur FN:s globala mål för hållbar utveckling, är en relevant plattform för diakonalt engagemang. I kapitlet anges några specifika temata som prioriterade områden för diakonalt arbete; migration och flyktingar, ekonomisk rättvisa, klimaträttvisa, jämställdhet mellan könen och hälsorättvisa.

Centrala delar på svenska

Sida 54

Globalisering för samman världen, en process som uppenbarligen har många positiva effekter; samtidigt skapar den nya klyftor, främst mellan de som är rika och de som lever i fattigdom. En av flera allvarliga konsekvenser av globalisering är att ekonomisk och politisk makt urholkar den rollen som lokala, nationella och internationella myndigheter spelar och undergräver deras

demokratiska legitimitet. Istället ökar makten hos transnationella strukturer som inte behöver svara för sitt agerande. För aktörer inom utvecklingsarbete, inklusive sådana aktiva inom ekumenisk diakoni, innebär detta ett skifte från traditionellt bistånd till en kamp för rättvisa. Fattigdomens ansikte har förändrats. Det som är nytt är att fattigdom existerar i stora delar av medelinkomstländer. I många fall är den växande fattigdomen ett resultat av politisk misskötsel, korruption, krig och klimatförändringar, och inte ett resultat av bristande utveckling.

Sida 55

Ett starkt civilsamhälle kommer att spela en viktig roll /.../ Det representerar horisontella maktstrukturer, som motverkar den vertikala makten hos den styrande eliten i samhället. På många ställen har trosgemenskaper och diakonala aktörer medvetet tagit en roll inom civilsamhället, i syfte att bygga aktivt medborgarskap och delta i nätverk som arbetar för ett rättvist, inkluderande, deltagande och hållbart samhälle.

Sida 55

I förberedelserna inför det humanitära toppmötet WHS 2016 presenterade ACT Alliance sin vision för ett humanitärt system i en värld som: "upplever större risker för katastrofer, ett växande antal konflikter på grund av klimatförändringar, snabb urbanisering, fattigdom, förstörelse av ekosystem, minskande respekt för humanitära principer och internationell humanitär rätt."

Med ett starkt övergripande fokus på människan i centrum, visar det på en *bottom-up*-ansats, där resilienta samhällen definierar sina egna behov och där lokala aktörer (inklusive de som riskerar att själva drabbas) tar ansvaret. "Denna vision bejakar den speciella rollen som trosgemenskaper och religiösa ledare har i arbetet för en bättre värld. Baserat på erfarenheter från fältet föreslår ACT Alliance att trosbaserade organisationer (FBO:er), som arbetar nära lokalsamhällen, kan använda sin unika styrka, den enande och förbättrande kraften i att dela tro, för att bygga resiliens. Samtidigt finns det ett erkännande att religiösa traditioner kan missbrukas för att sprida hat och misstänksamhet, och att de ibland står emot förändring och grundläggande fri- och rättigheter.

Kommentarer

Snabba förändringar i omvärlden har gjort att kapitlet inte är helt aktuellt längre. Tyvärr har de negativa trender som beskrivs i kapitlet förstärkts i världspolitiken och det fokus på gemensamma mål som dominerar texten har i det närmaste upphört från beslutfattarnas sida. I kapitlet beskrivs oron för minskat demokratiskt utrymme som var stark på 2010-talet. Dessa farhågor har idag, tio år senare besannats. Samtidigt finns de tematiska frågor som adresseras i kapitlet kvar, än mer akuta nu än när texten formulerades. På inget område har utvecklingen gått till det bättre.

Kapitlets resonemang om intressekonflikt mellan ekonomiska utvecklingsmål och ekologisk hänsyn är fortfarande relevant. Lite i förbifarten nämns det tema som brukar kallas "religion och utveckling". Detta ämne är centralt för hela rapportens tillkomst genom sitt fokus på skärningspunkten mellan utvecklingsarbete och kyrkligt/diakonalt engagemang.

Samtalsfrågor

- Agenda 2030, eller FN:s hållbarhetsmål, nämns i kapitlet som ett samlande åtagande som påverkar både diakoni och internationellt utvecklingssamarbete. Hur ser engagemanget för Agenda 2030 ut i ditt sammanhang? Hur har det påverkats av beslutsfattarens minskade intresse under senare år?
- Flera viktiga teman nämns i kapitlet: migration och flyktingar, ekonomisk rättvisa, klimaträttvisa, jämställdhet och rättvis hälsa. Har dessa frågor väckt engagemang i de sammanhang där du befinner dig?
- Om du skulle hämta insikter från din egen erfarenhet, vilka fördelar har kyrkor respektive diakonala organisationer när det gäller att arbeta med de ovan nämnda områdena. Har du erfarenhet av något speciellt tema?

Kapitel 6

Diakonins särprägel

För vem?

Kapitlet är centralt i rapporten och den del av texten som tydligast fokuserar på rapportens huvudtema. Det är därmed viktig läsning för alla som vi förstå den huvudsakliga problematik som rapporten försöker hantera.

Kapitlet beskriver spänningsfältet där rättighetsbaserat arbete och teologiskt motiverat arbete möts. Texten reflekterar över vad det innebär att vara en trosbaserad organisation (*Faith Based Organization*, FBO) och pekar på vikten av tvåspråkighet, det vill säga förmågan att tala både ett rättighetsbaserat språk och ett teologiskt språk, förankrat i den religiösa identiteten. Kapitlet lyfter fram religiös läskunnighet, alltså förmågan att se religionens betydelse och påverkan, som en professionell färdighet, nödvändig för alla som verkar i religiösa kontexter.

Kort beskrivning av kapitlet

Det sjätte kapitlet reflekterar över den diakonala praktikens särprägel, hur dess identitet som både tros- och rättighetsbaserade handlingar formar uppdrag, mål och metod. Kapitlet visar på diakonins resurser, både materiella och immateriella. Kapitlet pekar på vikten av att utveckla ett diakonalt språk. Slutligen pekar den på vikten av att bygga upp diakonal kapacitet och presenterar huvuddragen i diakonal professionalisering.

Centrala delar på svenska

Sida 68

I kapitel 4 presenterade vi diakonins grundläggande natur genom att påstå att diakoni visar en nära koppling mellan vad kyrkor är och vad kyrkor gör. Här (i kapitel 6) ligger fokus snarare på hur den diakonala identiteten formas i konkreta handlingar. På vilket sätt kan människor känna igen sina handlingar som diakoni?

Sida 68

Diakoni har ingen dold agenda. Den kristna tron bekräftar budet att du villkorslöst ska älska din nästa, som liknelsen om den gode samariern tydligt visar. I sina handlingar svarade Jesus på mänsklig nöd. Han krävde aldrig att människor skulle följa hans lära eller att de som han hjälpte behövde följa honom.

Sida 68

Det som utmärker diakonala aktörer är att de bygger på religiösa tankebanor, utöver sekulära, när de förklarar sina handlingar och dess syfte. Detta är ett uttryck för den gränsöverskridande naturen av diakoni. Diakoni är socialt handlande baserade på sociopolitisk kunskap och analys. Den är på en och samma gång trosbaserad och rättighetsbaserad. Dess praktik baseras på dessa normer och värderingar. Diakoni kräver därför förmågan att uttrycka sig i samklang med detta, med hjälp av både den sekulära terminologi som krävs för social handling, och trons språk i form av teologi. Då är det möjligt att, på rätt sätt, visa diakonins speciella bidrag, internt såväl som externt, och dessutom kritiskt och brett reflektera över diakonal praktik.

Sida 69

ACT Alliance har uttryckt oro när det gäller att använda termen "utveckling" och har lagt till "transformativ" till begreppet, för att indikera att utveckling inte kan begränsas till ekonomiska frågor. Termen har politiska, sociala och kulturella komponenter, som måste beaktas. Dessutom utmanar begreppet transformation alla aktörer att kritiskt granska sina attityder, livsstil och handlingsmönster. I det avseendet har transformation en tydlig teologisk innebörd då den återspeglar uppmaningen i Romarbrevet 12:2 Anpassa er inte efter denna världen, utan låt er förvandlas genom förnyelsen av era tankar, så att ni kan avgöra vad som är Guds vilja: det som är gott, behagar honom och är fullkomligt.

Sida 69

Ur ett trosperspektiv tillhör framtiden när allt kommer omkring Gud. Diakoni är inspirerad av Guds löfte om hopp och framtid (Jer 29:11). Guds rike som Jesus visade, tillkännager 'rättfärdighet, frid och glädje i den helige Anden' (Rom 14:17). Det riket är fortfarande på väg att växa fram i sin fullaste mening. Som en integrerad del av kyrkans uppdrag tillkännager diakonin rikets ankomst, framför allt genom att verka för och visa på dess värderingar. Ur detta perspektiv kommer tro alltid att vara en grundläggande tillgång för diakoni, och skapa en andlighet som står upp mot alla onda krafter – med hopp och förtröstan på Livets Gud. Ur samma perspektiv kommer diakonin alltid att vara engagerad i rättvisa, delaktig i det hopp som Gud har gett skapelsen.

Sida 70

Diakoni tillhör själva essensen av att vara kyrka och är en integrerad del av dess uppdrag. Enligt den tidigare generalsekreteraren för Lutherska Världsförbundet (LWF), Ishmael Noko, tillhör diakonin kyrkans DNA. Kyrkan kan därför inte outsourca diakonin till specialiserade sociala organisationer. Dessa spelar en viktig roll, inte minst inom ekumenisk diakoni, där de är en del av kyrkornas arbete, men om kyrkorna skulle överlåta det diakonala mandatet åt dem enbart, skulle de förlora en grundläggande dimension av sin egen existens.

Sida 70

Diakonia som trobaserad och rättighetsbaserad handling. Tro är biblisk, och dess tolkning eller tillämpning när det gäller försvar av mänskliga rättigheter

definieras av *agape*. Tro ger både djup och passion till mänskliga rättigheter. Djupet och passionen finner sitt uttryck i teologisk integritet, i andligt djup och i moralisk kraft, som rent sekulära tillvägagångssätt kan sakna.

Troende menar att alla människor är skapade till Guds bild. Troende kommer alltid bejaka alla människors lika värde. Mänskliga rättigheter skärper trons blick så att de strukturella behoven i världen blir synliga. Mänskliga rättigheter ger sammanhang till det diakonala arbete som varaktigt förbättrar världen. Mänskliga rättigheter gör oss medvetna om det universella och låter oss se förbi våra egna gränser till den regionala eller globala nivån. Det förhindrar oss från att bli offer för partikularism eller sektarism. Därför bekräftar trobaserade och rättighetsbaserade handlingar varandra.

Sida 71

FBO:er, däribland diakonala organisationer, är viktiga aktörer inom det civila samhället, särskilt inom internationellt utvecklingssamarbete. Både FN-systemet och nationella regeringar ser dem som aktörer inom sina strategiska planer och är beredda att finansiera deras verksamheter.

Det finns många skäl till detta. Ett är deras rykte som professionella och effektiva aktörer i kampen mot extrem fattigdom, skyddandet av de mest utsatta människorna, tillhandahållandet av grundläggande sociala tjänster och humanitärt arbete. Ett annat är den växande insikten angående religionens roll i utvecklingsarbete.

Sida 72

Utvecklingsaktörer behöver kompetens i frågor som rör tro och religion. Detta har inte alltid varit självklart ens för personer anställda av FBO:er. Det viktiga är att se kunskap, eller läskunnighet, angående religion och tro som en del av en professionell kompetens.

För diakonala aktörer råder den motsatta situationen: de bör vara medvetna om, och på ett sekulärt gångbart språk kunna uttrycka de drag och kärnvärden som är speciella för diakonal verksamhet, när de (kritiskt) samarbetar med sekulära utvecklingsaktörer.

Med andra ord, för att bygga konstruktiva partnerskap med myndigheter och andra sekulära organisationer, behöver diakonala aktörer vara 'tvåspråkiga', och tala både trons språk och ett sekulärt språk.

Sida 75

Tidigare har många kyrkobaserade diakonala organisationer varit tveksamma till att använda termen diakoni och till att använda ett "diakonalt" språk när de beskriver sin verksamhet. En avgörande anledning har varit uppfattningen att diakonins språk varit svårbegripligt, särskilt gentemot utomstående, till exempel statliga givare. I många sammanhang är termen diakoni okänd. Därför har trosbaserade *agencies* valt att använda sekulärt utvecklings-språk i ansökningar och rapporter relaterade till deras arbete.

Samtidigt är det tydligt att detta sekulära språk inte helt möter behovet av att visa på grundvärden hos diakonala handlingar. Detta blir tydligt när statliga finansiärer ber trosbaserade organisationer redovisa sitt mervärde och sin särskiljande karaktär som utvecklingsaktörer. Samma fråga ställs av lokala kyrkor, som undrar vad som särskiljer arbetet hos diakonala organisationer från det hos sekulära icke-statliga organisationer (*Non-governmental organizations*, NGOs).

Sida 75

Diakonalt språk, /.../ innebär förmågan att använda både religiös och sekulär terminologi, inte som separata språk, utan på ett interdisciplinärt sätt. Detta förhållningssätt är dialektiskt i den meningen att det erkänner både de religiösa och

sekulära "dialekterna" som legitima och nödvändiga i processen att bygga diakonal professionalism. Detta innebär att vara kompetent i sin verksamhet, sin förmåga att analysera, planera, utföra, utvärdera och rapportera. Att kunna använda mer än ett språk stärker kapaciteten att kommunicera med olika mottagare. Detta bör dock inte förstås som att tala med "kluvun tunga", i den meningen att budskapet kommer att skilja sig beroende på dess sekulära eller religiösa kontext. En tvärvetenskaplig och dialektisk ansats innebär kritisk kommunikation mellan de båda. Det sekulära språket kommer att ifrågasätta giltigheten och omfattningen av de religiösa termerna, och vice versa.

Sida 76

Diakonal professionalism bidrar till en breddad och mångfacetterad kunskap och färdigheter som ser holistiskt på människan. Inte bara sjukvårdspersonal erkänner vikten av en holistisk ansats när de agerar för att bota och stärka en sjuk person. På samma sätt, när man arbetar för social förändring och mot fattigdom, är denna holistiska ansats viktig eftersom fattigdom har många orsaker. Inte bara en ekonomisk eller politisk utan även en mental eller andlig. Av samma anledning bör diakonal professionalism lära sig hur man samlar rikedomerna av diakonala tillgångar utan att överbetona någon av dem.

Kommentarer

Vad som är kyrkornas styrkor när det gäller diakonalt arbete och vad som är diakonala *agencies* eller organisationers styrkor, är centrum för hela rapporten. Texten vill mana kyrkor och samfund att se mänskliga rättigheter som en integrerad del av sitt diakonala uppdrag och sin egen identitet. Samtidigt vill man uppmäna trosbaserade organisationer att se sina egna grundläggande värderingar komma ur en teologisk tradition. Båda sorternas organisationer kommer att bli sannare och därmed bättre skickade till sitt uppdrag om de möts i den gränsszon som kan kallas ekumenisk diakoni. Där blir trons språk lika viktigt som det rättighetsbaserade språket. Sedan texten skrevs kan vi se en förändring av relationen och arbetsfördelningen mellan kyrkor och *agencies*, i och med att finansieringsmodellerna förändrats och mindre statliga pengar går via civilsamhällets organisationer. I flera länder i det globala nord finns exempel på hur trosbaserade organisationer klarat konkurrensen om statliga medel bättre än sekulära organisationer. Intresset för trosbaserade organisationers roll har fortsatt att öka.

Många trosbaserade organisationer har tvingats tona ner sin religiösa identitet som en del av samspelt med statliga finansiärer. Trosbaserade organisationer, både i det globala syd och det globala nord, delar denna erfarenhet. Detta har pågått under så lång tid att organisationer bitvis förlorat sin identitet eller vant sig vid en sorts självcensur när det gäller att uttryckas sig baserat på sin religiösa värdegrund. De senaste årens fokus på religiösa organisationers mervärde har utmanat denna självcensur och många organisationer kämpar med att återerövra sin värdegrund och identitet. Att återerövra sin "tvåspråkighet" är inte en självklart enkel process.

Religiös läskunnighet och tvåspråkighet är två olika, men överlappande begrepp. Med religiös läskunnigt menas i denna text förmågan att se religionens roll i en given kontext. Det kan vara en professionell färdighet relevant för alla aktörer, oberoende av egen religiös identitet. Detta kan jämföras med tvåspråkighet, som i denna text syftar på förmågan att samtidigt omfatta ett rättighetsbaserat språk och ett teologiskt språk. Det är en färdighet som främst är relevant för trosbaserade organisationer, som behöver finna sin egen identitet.

Kapitlet har ett längre stycke om diakonala tillgångar. Detta syftar på de materiella och immateriella tillgångar som är unika för diakonin. Det kan vara historia, innovation, kommunikationsfärdigheter, men också etiskt bärande narrativ, riter och upplevelsen av tillhörighet.

Samtalsfrågor

- Har du egna erfarenheter av att religiös läskunnigt bidragit till ett bättre resultat i ditt arbete?
- Har du erfarenhet av att brist på religiös läskunnigt orsakat sämre resultat i din verksamhet?
- Har du erfarenheter av värdegrundsarbete inom organisationer som arbetar på kristen grund? Vad skulle kunna vara utmanande i att söka sin värdegrund i en trosbaserad organisation?
- Vad ser du som den största tillgången för diakonala organisationer?
- Är det en för- eller en nackdel för en organisation att ha en tydlig religiös profil? Fundera över både för- och nackdelar i olika situationer!

Kapitel 7

Samtida utmaningar

För vem?

Kapitlet är intressant för den som vill få en djupare förståelse av fördelar och nackdelar med bilateralt arbete genom stora samverkansorganisationer, eller direkt mellan organisationer i nord och syd. Kapitlet fördjupar resonemanget om olika kvaliteter inom kyrkors och *agencies* typ av engagemang. Begreppen bilateralt och multilateralt används flitigt i texten och syftar på ett samarbete mellan två partners respektive mellan flera olika partners, ofta med samordnande organisationer som kanaler för samarbetet.

Kort beskrivning av kapitlet

Det sjunde kapitlet presenterar samtida utmaningar och möjligheter samt sammanfattar lärdomar från de tidigare kapitlen. Kapitlet

behandlar utmaningen med krympande ekonomiska resurser och vikten av innovativa metoder för att dela resurser, partnerskap och nätverksbyggande. Slutligen lyfts påverkansarbete som en integrerad dimension av diakonalt arbete och hur det kan beskrivas som ett profetiskt uppdrag.

Centrala delar på svenska

Sida 79

Genom kyrkans historia har diakonalt arbete varit beroende av trogna kristnas generositet, efter aposteln Paulus exempel i den insamling han organiserade till förmån för de fattiga i Jerusalem. I Europa finansieras många diakonala institutioner genom statliga medel, särskilt inom hälsoarbete och socialt arbete. Sedan 1960-talet, i och med ett växande fokus på

utvecklingsarbete, har många diakonala aktörer från det globala nord sökt finansiering från offentliga givare, framför allt nationella regeringar.

Sida 80-81

Ekumeniskt biståndsarbete startades av kyrkor som var övertygade om att gemensamt arbete skulle vara mer effektivt när man, efter kriget, ville möta mänskliga behov. Dessutom ville dessa kyrkor vittna om kyrkans enhet. Särskilt när kriget hade skapat hat mellan folkgrupper, hoppades de att samarbete i hjälpinsatser skulle främja försoning och skapa ömsesidigt förtroende. Modern ekumenisk diakoni började alltså som multilateralt arbete.

Ekumeniska organ, belägna i Genève, var ansvariga för att samordna arbetet som bars av resurser insamlade från olika länder och kyrkor, samt för att genomföra arbetet i samarbete med lokala kyrkor i områden där hjälp behövdes. Senare, när kyrkobaserade organ började bygga upp sina professionella kapaciteter och blev mer involverade i långsiktigt utvecklingssamarbete, ändrades den ekumeniska diakonins arbetsmodell från multilateralt till bilateralt samarbete.

Sida 80-81

Förespråkare för en multilateral ansats till ekumenisk diakoni kan lyfta följande styrkor:

- En sådan ansats kopplar samman fler aktörer. Gemensamt agerande bekräftar enheten hos de kyrkor som är engagerade i ekumenisk diakoni, och bygger på lika utrymme för alla partners, oavsett deras storlek eller ekonomiska styrka.
- Dess processer har en bredare effekt, då delade erfarenheter når fler människor.
- Den söker samordning och samarbete i genomförandet av diakonala aktiviteter.
- Den främjar ömsesidighet i relationer och skapar mer balanserade maktförhållanden.
- Den skapar ett större utrymme för handling, vilket underlättar för att få till stånd offentligt vittnesbörd och påverkansarbete.

Erfarenheten har visat också på nackdelar med multilateralt arbete:

- Det kan skapa mellannivåer som gör arbetet

mindre effektivt, med mer tidskrävande byråkrati

- Ökade administrativa kostnader
- De kan också leda till centralisering och maktkoncentration, vilket motverkar ansvarstagande och transparens gentemot dem som finns längre ner i strukturerna

Förespråkarna för bilateralt samarbete listar följande fördelar med denna metod:

- Direktkontakt påskyndar effektiv kommunikation, vilket i sin tur underlättar aktivt insamlingsarbete
- Institutionella och personliga relationer utvecklas, och de kan stärkas genom ömsesidiga besök och utbyte av visioner och erfarenheter
- Det ger en närmare och snabbare övervakning av projektets genomförande
- Det är lättare att säkerställa transparens och ömsesidigt ansvarstagande vid genomförande av projekt.

Å andra sidan medför bilateralism även nackdelar:

- Asymmetri i maktförhållanden kan bidra till att upprätthålla den traditionella uppdelningen mellan "givare" och "mottagare". Historiskt utvecklades ofta strukturer av beroende och undergivna attityder i förhållande till mål, syften och metoder som definierats av givarorganisationerna.
- Beroende av en enda partner kan få dramatiska konsekvenser om denna partner plötsligt drar tillbaka sitt stöd eller ställer nya krav på partnerskap.
- I de fall där en lokal kyrka eller en diakonal organisation i det globala syd har etablerat arbetsrelationer med många partners i nord, kan detta kräva komplicerade administrativa kompetenser, på grund av olika styrmedel och krav uppställda av partner i nord.

Vissa fördelar kan bytas i nackdelar, verkar det som, och vice versa. Ekumenisk diakoni bör därför sträva efter att etablera strukturer som tar hänsyn till fördelarna med både multilateralt och bilateralt samarbete på ett sätt som respekterar parternas intressen, både i det globala syd och nord.

Sida 82

Samarbete och partnerskap i ekumenisk diakoni. (I detta stycke har begreppet *Specialized ministries* översatts med specialiserade verksamheter. Ibland används *specilazed organisations* eller *agencies*. Begreppen används på ett sätt som gör dem till utbytbara synonymer. Översättarens anmärkning.)

Inbjudan till det "Internationella samrådet om förhållandet mellan kyrkor och specialiserade verksamheter" i Malawi, september 2014, hänvisade till "ökande spänningar inom den ekumeniska rörelsen, mellan de specialiserade verksamheterna och kyrkorna i olika delar av världen". Inbjudningstexten uttryckte oro över "friktion inom den ekumeniska familjen på grund av missförstånd och ett sammanbrott i konstruktiv kommunikation".

Det kan finnas olika orsaker bakom dessa spänningar. Vissa kyrkoledare, särskilt i Afrika, har uttryckt sin uppfattning om ACT Alliance som i första hand en allians av organisationer baserade i det globala nord, och att dessa i sin verksamhet hellre skulle arbeta med sekulära icke-statliga organisationer än med lokala kyrkor, något som gav kyrkor och deras ledare en känsla av att bli förbigångna och att deras diakonala kompetens och arbete ignoreras. De ifrågasatte därför om ACT Alliance i sin praktik var representativ för den ekumeniska rörelsen och för alla dess kyrkor.

De specialiserade organisationerna å sin sida hävdar att deras mandat är bredare än kyrkornas. Deras målgrupp är de fattiga och marginaliserade, oberoende av religiös tillhörighet. De hänvisar också till de professionella standarder som de är skyldiga att följa när de genomför projekt där de ska leva upp till krav från statliga givare. De hävdar att lokala kyrkor ofta saknar den institutionella kapacitet som krävs. Av skäl som dessa föredrar organisationer ofta professionella, lokala, icke-statliga organisationer som partners.

Samrådet i Malawi syftade till att skapa en trygg plats för konstruktiv dialog om dessa frågor. Samrådet föreslog åtgärds punkter relaterade till tre områden: relationer, värderingar och grundvalar, samt samsarbetsområden. När det gäller relationer, och för att stärka dem, erkände man behovet av att:

- vara tydliga med vår gemensamma kallelse, identiteter, mandat och de olika rollerna för dessa. Detta är viktigt för att på bästa sätt hantera missförstånd

- utveckla och tydligt kommunicera en gemensam förståelse för multilateralismens och resursdelningens historia och traditioner i olika sammanhang
- erkänna, värdesätta och lyfta varandras gåvor och resurser (materiella och immateriella tillgångar)
- tydligt kommunicera de olika sätt på vilka var och en av våra organisationer fungerar, inklusive deras respektive sammanhang och begränsningar, och vara tydliga avseende förväntningar på- och relevans av samarbete, när vi engagerar oss i ekumenisk diakoni.

Sida 83

Bland lokala kyrkors styrkor finns deras förankring i kontexten och deras förmåga att läsa vad som pågår, baserat i lokala förväntningar, värderingar och erfarenheter. /.../ En viktig tillgång är förmågan att engagera volontärer, vilket kan vara avgörande för att säkra lokalt deltagande och känslan av ägarskap vid genomförandet av projekt. En annan är kyrkoledares moraliska auktoritet, vilket gör det möjligt för dem att ta itu med avgörande sociala och politiska frågor och engagera människor i att kämpa för en bättre framtid, genom att integrera offentligt vittnesbörd och opinionsbildning i diakonalt arbete.

Likasa bör kyrkor erkänna specialiserade *agencies* styrkor och unika tillgångar. De tillför insikter från ett brett praktikfält och de har utvecklat olika typer av kompetens, både relaterade till teori och praktik. Deras kunskaper inkluderar förmåga att göra sociala analyser, utarbeta tydliga handlingsplaner, identifiera lämpliga interventionsmetoder, övervaka pågående arbete och rapportera och utvärdera. Dessutom tillhör de ofta nätverk av professionella organisationer med potential att dela bästa praxis och engagera sig i gemensamma åtgärder. Ekumenisk diakoni kommer tydligt att dra nytta av att koppla samman kompetensen hos lokala kyrkor och specialiserade *agencies*.

Sida 83

/.../rekommenderar att *agencies* stöder processer som syftar till att stärka demokratiska metoder i kyrkorna, utveckla ansvarsfullt

ledarskap, bygga kompetens och skapa korruptionsfria kyrkor.

På samma sätt bör lokala kyrkor uppmuntras att ha tålamod med specialiserade *agencies* och aktivt bidra till processer som främjar nya synergier och enhet. Det inkluderar att erkänna deras distinkta roll och potential som diakonala aktörer, och leta efter möjligheter till enhet och gemensamma insatser.

Sida 83

Detta kräver fortsatt reflektion över partnerskapets sanna natur inom ekumenisk diakoni, med ett erkännande av att det bygger på ömsesidiga relationer som existerar före och efter att partners agerar tillsammans. Det kräver vidare ett erkännande av de olika gåvor och tillgångar som lokala kyrkor och specialiserade organisationer har med sig när de arbetar tillsammans, och den komplementaritet som denna rikedom representerar för diakonalt arbete. Inte minst kräver det transparens och ömsesidighet genom hela samarbetsprocessen, från planering till implementering. Transparens innebär att dela information på alla nivåer, så ofta som möjligt, och inte låta en av parterna bestämma när och vilken information som ska delas. Ömsesidighet innebär balanserade maktförhållanden, i den meningen att det inte reducerar en partner till att vara ett instrument för andra.

Sida 83

KV:s *Pilgrimage of Justice and Peace* inbjuder "alla människor av god vilja" att delta. Detta följer en lång tradition inom diakonin, att söka stöd från och samarbete med individer och organisationer utanför kyrkans egen sfär, och med statliga aktörer. Utifrån tanke att alla människor är skapade till Guds avbild är diakoni övertygad om att alla har möjlighet att vara Guds medarbetare i att verka för gemensamma bästa och ett värdigt liv för alla. Begreppet "människor av god vilja" bör inte tolkas som om det hänvisar till moraliskt överlägsna individer. Alla är kallade att vara "människor av god vilja". Tyvärr väljer inte alla att följa denna kallelse, vilket inte bör hindra kyrkan från att bjuda in dem att delta.

Sida 84

Diakonala aktörer samarbetar inte med sekulära organisationer i syfte att evangelisera dem. Den sekulära identiteten kräver erkännande på samma sätt som trosbaserade organisationer förväntar sig att deras distinkta identitet respekteras. Inte

heller är målet att "kristna" det offentliga rummet. Vårt mål som kristna är "att göra alla områden inom det offentliga rummet fritt tillgängliga för alla, utan någon form av diskriminering baserat på till exempel hudfärg, kast, religion eller kön." Denna syn bygger på den teologiska förståelsen att Guds handlande i skapelsen inte kan begränsas till kyrkans eller de kristnas handlingar. Guds omsorg för människor manifesterar sig genom upprättandet av sociala, politiska och juridiska ordningar, och av ansvarstagande styre som försvarar mänsklig värdighet och främjar rättvisa och fred. Kristna är kallade till aktivt medborgarskap och att engagera sig i aktiviteter som främjar lika tillgång till gemensamma resurser, säkerhet för alla, särskilt för de utsatta, och meningsfullt deltagande och interaktion mellan alla grupper i samhället. Dessa är alla viktiga frågor på den ekumeniska diakonins agenda, och de utmanar diakonala aktörer att arbeta med "alla människor av god vilja", vilket inkluderar att leta efter möjligheter att samarbeta med sekulära organisationer.

Sida 84

Idag erkänns religion alltmer som en viktig social och politisk faktor, och viktigt i relation till internationellt utvecklingssamarbete. Vissa forskare beskriver "religionens återkomst" som en process där religiösa aktörer rör sig från den privata sfären mot att bidra till den gemensamma välfärden. Andra pekar på nödvändigheten av att inkludera religiösa aktörer i civilsamhället och i processer för att bygga demokrati i "postsekulära samhällen".

Religionens och religiösa ledares roll i utvecklingssamarbete är omtvistad. Vissa betraktar dem som reaktionära krafter som motsätter sig social förändring och som i vissa situationer ger bränsle åt sociala och politiska konflikter. Andra pekar på deras betydelse för att mobilisera människor för ansvarsfullt socialt agerande och för att främja etisk reflektion. Följden blir att religiösa aktörer kan spela en nyckelroll i arbete för försoning, rättvisa och fred.

Det är uppenbart att aktörer i internationellt utvecklingssamarbete inte kan bortse från religion i sitt arbete. Religiös läskunnighet måste vara en del av yrkeskompetensen hos dessa aktörer. Detta är särskilt viktigt för FBO:er och organisationer verksamma inom ekumenisk diakoni. Dessa bör ta en ledande roll i att engagera troende människor i sitt arbete, och arbeta tillsammans med religiösa ledare för att främja det gemensamma bästa. I sammanhang av religiös misstro och spänningar, kan diakonala aktörer skapa trygga utrymmen för gemensamt arbete och reflektion. De kan då starta processer på väg mot försoning och positiv förändring.

Sida 85

År 2014 undertecknade FN:s högkommissariat för flyktingar (UNHCR), Lutherska världsförbundet (LWF) och Islamic Relief Worldwide (IRW) ett samförståndsavtal om samarbete inom humanitärt arbete. Detta var det första officiella samarbetet mellan en global kristen och en global muslimsk humanitär organisation. Det ger ett tydligt budskap om hur människor med olika trosuppfattningar kan gå samman, baserat på gemensamma visioner och värderingar.

Sida 85

Påverkansarbete är en integrerad del av diakonalt arbete. Det kan inte begränsas till extrainsatser under vissa omständigheter. Diakonins distinkta identitet, dess bibliska rötter och kristna kallelse,

tvingar ekumenisk diakoni att vara profetisk, att ta de fattigas och marginaliserades parti, att avslöja systemisk orättvisa och främja mänsklig värdighet, rättvisa och fred.

Kommentarer

Det möte som nämns på s.82, kapitel 7.4 "Internationella samrådet om förhållandet mellan kyrkor och specialiserade verksamheter" i Malawi, september 2014, blev i själva verket startpunkten för det arbete som i slutändan mynnade ut i rapporten *Called to Transformation*. I detta stycke synliggörs den djupa konflikt som funnits mellan professionaliserade *agencies* och lokala kyrkor. Lite hastigt sammanfattat kan man säga att internationella FBO:er inte tyckte att lokala kyrkor i det globala syd var tillräckligt professionella eller kompetenta. Man kan också mellan raderna ana en farhåga att det ibland förekommit korruption inom lokala kyrkor. Å andra sidan tyckte de lokala kyrkorna att de internationella FBO:erna, genom sin nära koppling till sekulära givare, förlorat sin identitet och sin förmåga att använda ett teologiskt språk och att böttna i sin värdegrund. Det som i rapporten beskrivs som tvåspråkighet.

Rapporten föreslår en rad ganska generella åtgärder som bygger på samsyn och ömsesidighet, men kunde ha lyft de kritiska och avgörande konflikttorna. *Agencies* behöver förbättra eller till och med återerövra sin tvåspråkighet, och kyrkorna behöver se över sin egen kompetens och sin profetiska roll. Processen att ta fram ett gemensamt dokument som skulle bistå kyrkor och *agencies* i denna rörelse mot samarbete var inte helt smidig. Utkast till rapporten återremitterades 2019 och togs inte emot som en gemensam rapport förrän vid KV:s Generalförsamling i Karlsruhe 2022.

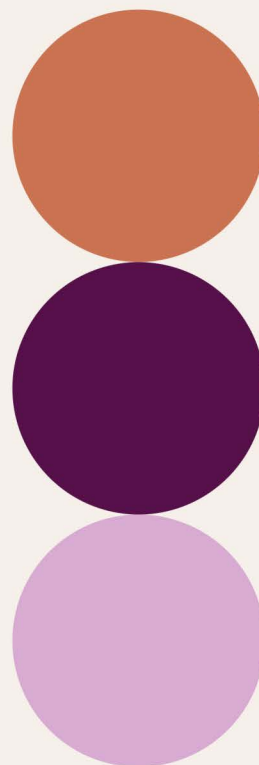
I det stycke på s. 83–84 som berör samarbete med sekulära organisationer finns några punkter som är värda mer reflektion. Inom KV-sfären talas ofta om *Missio Dei*, det vill säga Guds mission. Det finns en tendens i det resonemanget att betona det universella framför det som är knutet till kyrkan eller den kristna sfären. Det finns alltså en betoning av "alla människor av god vilja" och allt gott arbete som en del i Guds mission och Guds uppdrag till världen. Inom evangelikal teologi betonas oftare kyrkans unicitet i Guds uppdrag. Med andra ord så fångar texten i rapporten inte helt den ekumeniska komplexiteten i frågan om att

samarbeta med sekulära aktörer. Detta område är också en av stötestenarna när det gäller samarbete mellan kyrkor och *agencies*.

I rapportens stycke 7.6 nämns religiös läskunnighet som en professionell färdighet nödvändig för alla som arbetar med internationellt utvecklingssamarbete, eller med ekumenisk diakoni i religiösa kontexter. I samma stycke utvecklas begreppet diapraxis som exempel på en metod för interreligiös dialog och samverkan. Interreligiös dialog inom den ekumeniska rörelsen, tillsammans med till exempel globala muslimska organisationer, beskrivs som ett uttryck för den ekumeniska rörelsens egen religiösa läskunnighet. Det vill säga förståelsen för religiösa aktörers betydelse. Religiös läskunnighet har alltså visat vägen mot samarbete med andra religiösa aktörer.

Samtalsfrågor

- Kapitlet börjar med att beskriva hur minskande ekonomiska ramar drabbar diakonin. Kan du, förutom de uppenbara nackdelarna, se fördelar med att stater drar ner sitt stöd till civilsamhället? Finns det särskilda aspekter på att de drar ner stödet till trobaserade rörelser?
- Ibland är diakonala organisationers insamlingsarbete ett fönster in i deras identitet och värdegrund. Hur ser du olika organisationers grundläggande värderingar speglas i deras insamlingsarbete?
- Hur resonerar du själv, och människor i din omgivning, om samarbete med sekulära aktörer eller aktörer baserade i annan religion? Vad är de största vinsterna? Vad kan vara problematiskt?
- Rapporten beskriver påverkansarbete som en oundgänglig del av diakonin. Hur ser organisationer i din närhet på påverkansarbete? Använder man sin röst för att sätta press på beslutsfattare?

Kapitel 8

Ekumenisk diakoni i olika kyrkliga traditioner

För vem?

Kapitlet är intressant för den som vill ha en kortfattad teologisk beskrivning av hur *diakonia* förstås i olika kyrkofamiljer, också utanför den ekumeniska rörelsen.

Kort beskrivning av kapitlet

Det åttonde kapitlet behandlar ekumenisk diakoni i olika samfund och traditioner och visar på likheter och olikheter mellan dessa traditioner, för att skapa större ömsesidig förståelse och lärande.

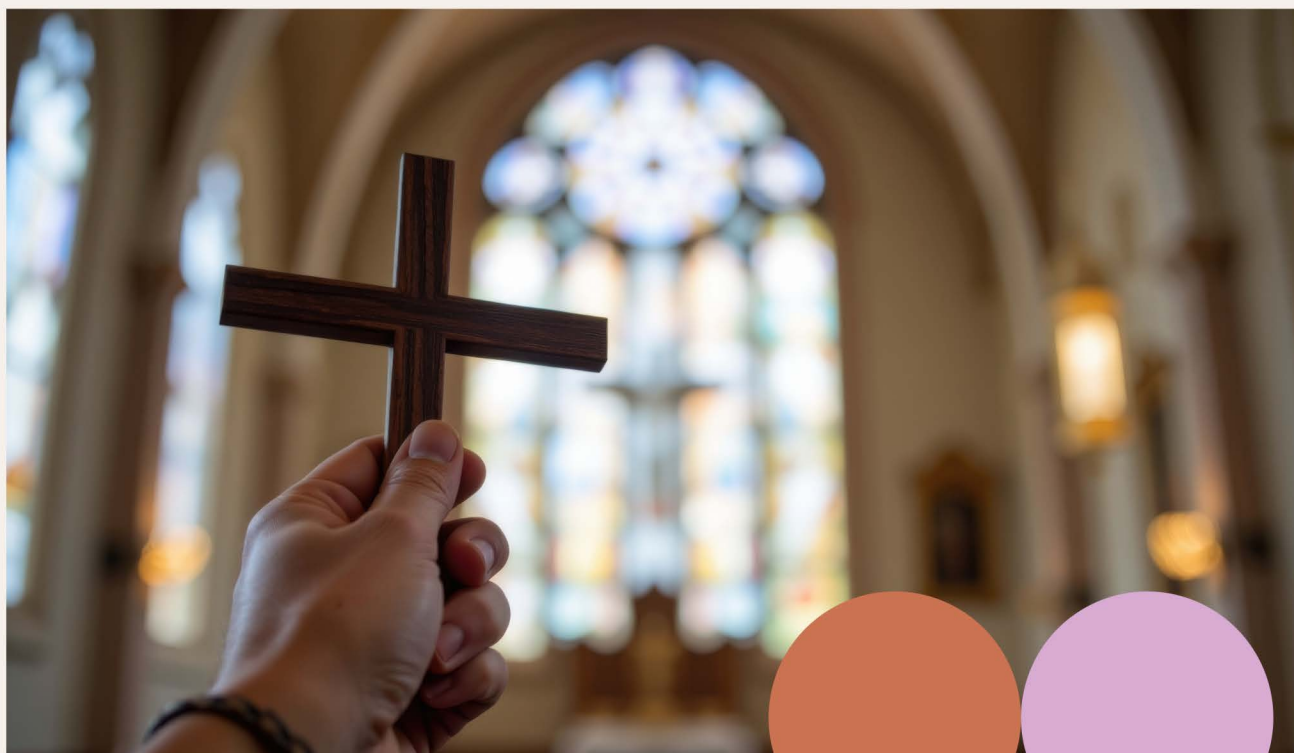
Centrala delar på svenska

Sida 88

Diakonia är inte en god moralisk handling som uppstår ur en pånyttfödd kristens välvilja. Inte

heller är det ett uttryck för medkänsla för mänsklighetens elände utanför kyrkan.

Kyrkornas omsorg om världen är inte ett verktyg för en oupplyst mänsklighet. Kyrkornas hjälp är inte primärt filantropiska institutioner. Kyrkornas diakonala handling är ecklesiologisk, baserad på den överflödande nåden som binder samman och driver det inre livet framåt, i en total gemenskap. Med andra ord, diakoni till världen är ekot i världen av Guds ord som redan fullbordats i den karismatiska ("av anden ledda", översättarens anmärkning) kyrkan. Det är uttrycket för "*ergon theou*" (Guds verk) genom den Heliga Anden, genom "*parergon*" (det verk som skapas) av mänskligheten inom världen och för världen. *Diakonia* är sanningens andra röst som Gud skapat och givit till mänskligheten som gemenskap (*koinonia*). Det är den handling som springer fram ur den ständigt representerade händelsen i kyrkan.

Ortodox *diakonia* flödar också ur den gudomliga liturgin där våra offergåvor helgas genom Kristi offer och kräver vårt aktiva samarbete (*synergeia*) med Gud, i utövandet av vår fria vilja som är rotad i vår gemensamma överenskommelse (*symphonia*) (Matt 18:19). *Diakonia* är därför ett uttryck för kyrkans enhet som Kristi kropp. På samma sätt är varje lokalt firande av eukaristin fullständigt och universellt, det involverar hela skapelsen och erbjuds för hela världens materiella och andliga behov.

Sida 89

Luthersk teologi betonar starkt att kristna inte bara är kristna inom kyrkans gudstjänstliv och tro, eller "Guds regemente", utan är kallade att leva som ansvarsfulla medborgare i sina samhällen, det så kallade "världsliga regementet". Goda gärningar, tjänst för världen, diakoni är enligt luthersk teologi, inte bara en praktik inom den kristna gemenskapen, utan hör, baserat på skapelseteologin, till världen. Kristna uppmanas att tjäna tillsammans med alla människor av god vilja för mänsklighetens skull, inte för frälsningens skull. Luthersk teologi betonar också att *diakonia* aldrig ska vara ett instrument för omvändelse, utan har sitt eget värde och bidrar till vittnesbördet om de goda nyheterna i Kristus.

Sida 90

Några av de största lutherska kyrkorna i världen, som den evangeliska *Mekane Yesu*-kyrkan i Etiopien, har fokuserat på behovet av att definiera kyrkans uppdrag som en holistisk tjänst, där förkunnelse och tjänst är sammankopplade och oskiljaktiga. Detta blev en nyttig påminnelse för alla lutherska kyrkor att undvika uppdelning och en fränkoppling av kyrkans tjänst, till exempel inom avdelningar med fokus på utvecklingssamarbete, från det vanliga kyrkolivet i församlingarna.

Sida 94

"Kyrkans djupaste natur uttrycks i hennes trefaldiga ansvar: att förkunna Guds ord (*kerygma-martyria*), fira sakramenten (*leitourgia*) och utöva kärlekens tjänst (*diakonia*). Dessa plikter förutsätter varandra och är oskiljaktiga" (Benedict XVI, Encyklika Letter *Deus Caritas Est*, 25).

Sida 94

Befrielsens *diakonia* börjar i en rikedom av resurser, även i situationer där människor verkar leva med stora behov. AIC (*African Independent*

Churches), särskilt i det lokala sammanhanget, är en gemenskap som utgår från en de resurser man har, även i det som ser ut som fattigdom. Det givande, delande och den omsorg som sker i lokala sammanhang där AIC verkar, är i sig ett profetiskt vittnesbörd till världen – särskilt till dem som roffar åt sig. Detta vittnesbörd visar att vi alla kan må bra när vi går bortom oss själva, för att bry oss om andra omkring oss. Delandet görs i gemenskap och byggande av kollektiv, som gemensamt söker värdighet. Detta delande bygger på inre motivation och en djup känsla för ett samhälle som skulle kunna må bra. Befrielsens diakoni går bortom att få ett slut på fattigdom, till att gå sida vid sida med alla som har lämnats bakom, tills livet vänds till överflöd. Helheten står i centrum.

Befrielsens *diakonia* uppmanar oss att ifrågasätta vad vi hittills gjort, i ljuset av att vi nu river de murar som bygger och upprätthåller fattigdom. Befrielsens *diakonia* förändra spelplanen för vem som är givare eller mottagare. Den fokuserar på investeringar i människors liv, så att de kan stå på egna ben och lita till sin egen handlingskraft i strävan efter, och förverkligandet av, en helhetens gemenskap.

Det är detta värdesystem som kallar världen till ordning, genom att proklamera att 'Jorden och allt som finns i den tillhör Gud'. Detta kommer att leda oss in på den arena där utveckling sker med ödmjukhet, förvaltarskap och ansvar gentemot de människor vars liv måste fyllas av överflödande liv.

Kommentarer

Kapitlet går igenom de olika kyrkofamiljerna. Det är intressant att den ortodoxa beskrivningen av *diakonia* skiljer sig från de protestantiska kyrkornas, genom att fokusera mer på kopplingen mellan det himmelska och det som sker på jorden. Man talar om en förlängning av eukaristin, alltså mässan, som i sig uttrycker diakonins väsen, när brödet delas.

De olika kyrkofamiljerna som stammar från reformationen är ganska lika i sin teologi och det är i stort den teologi som beskrivits tidigare i rapporten. *Diakonia* är inte en aktivitet utan en identitet för kyrkan. I stycket om luthersk teologi lyfts naturligtvis två-regementsläran. Alltså att kristna är kallade att verka i två olika sfärer, den andliga och den världsliga. Det är också intressant att se att i reformert, anglikansk och metodistisk teologi så rör teologi runt *diakonia*

också synen på ämbete, alltså frågan om vem som ska utföra diakoni.

Det kan vara intressant att notera att beskrivningen av diakoni inom den pentekostala rörelsen är mycket knapphändig i texten. I stycket som rör baptistisk diakonal teologi och praktik ges en rikare beskrivning där man mellan raderna kan anar den teologiska tanken: att samfund och kyrkor som betonar lek-folkets betydelse och som ofta har en kongregationalistisk församlingssyn (man utgår från den lokala församlingen, snarare än en kyrka eller ett samfund) finns det en skepsis mot att samverka med staten. Det finns en vilja att hålla ett avstånd mot den verkställande makten i samhället. Detta kan var ett särskiljande drag mellan de kyrkor som har en episkopal struktur och som ibland, historiskt, varit statskyrkor, och de samfund som formats i opposition till ett statskyrkosystem. Det sista stycket som rör de så kallade Freds-kyrkorna hade kunnat ge en djupare teologisk förståelse av de spänningsfält som finns just i synen på förändring, makt och samarbete med- eller opposition mot statliga aktörer.

I stycket som rör afrikanska oberoende kyrkor tas ett kontextuellt grepp på *diakonia* och begreppet befrielsens diakoni används i relation till den situation som råder på den afrikanska kontinenten.

Hela kapitlet om de olika kyrkofamiljerna innehåller mer en beskrivning av vad som görs snarare än en reflektion över vilka teologiskt viktiga ståndpunkter som påverkar teologin och praxis runt *diakonia*. Dessa skulle kunna vara skapelseteologi, syn på ämbete, syn på relation till staten, syn på våld, ecklesiologi (teologi angående kyrkans natur) och så vidare.

Samtalsfrågor

- Identifierar du dig med någon särskild kyrklig tradition och känner du, i så fall, igen dig i textens beskrivning?
- Det nämns i texten att flera traditioner historiskt har undvikit begreppet diakoni, men i stället talat om socialt arbete, barmhärtighetsarbete etc. Hur ser det ut där du befinner dig?
- Diakoni, eller socialt arbete, har ofta historiskt varit en startpunkt för samarbete och ekumenik. Kan du ge sådana exempel från din kontext?
- Skulle du, efter att ha läst kapitlet kunna peka på teologiska skillnader som behöver diskuteras för att olika kyrkor fullt ut ska kunna samarbeta? Hur religiöst läskunniga är människor i de sammanhang som du finns i, när det gäller att lära känna andra traditioner inför samarbete?

Kapitel 9

Ekumenisk diakoni i världens regioner

För vem?

Kapitlet är relativt tidsbundet och har därför tappat en del aktualitet sedan det skrevs. Det är dock intressant i sina generella beskrivningar av skillnaderna mellan olika regioner och världsdelar. Det är särskilt intressant för den som vill se hur den koloniala historien påverkat kyrkornas utveckling i olika delar av världen.

Kort beskrivning av kapitlet

Det nionde kapitlet beskriver ekumenisk diakoni i regionala kontexter, baserat på praxis samt socio-ekonomiska, socio-politiska, miljömässiga och andra utmaningar inom varje geografiskt område.

Centrala delar på svenska

Sida 98

"Trots tillväxten under det senaste decenniet och genomförandet av en omfördelningspolitik, fortsätter Latinamerika att vara den mest ojämlika regionen på planeten, slagen endast av en region plågad av krig och svält: Afrika söder om Sahara. De sociala framstegen är obestridliga. Under de senaste 15 åren har cirka 100 miljoner latinamerikaner lyfts ur fattigdom. Men avståndet som skiljer dem från de rikaste har knappt förändrats."

Detta ganska motstridiga scenario utmanar de olika kyrkorna att bedriva en ekumenisk diakoni som först och främst förändrar dem själva, för

att bli "salt och ljus" (Matt 5:13-16), och tjäna "dessa mina minsta" (Matt 25:31-46), för att på så sätt ändra situationen, så att de avspeglar Guds rike av "rättvisa och fred och glädje i den Helige Ande" (Rom 14:17).

Sida 99

Den historiska utvecklingen av kristendomen i Karibien har varit präglad av motsägelser. Medan plantageägarna höll majoriteten av befolkningen i slaveri och andra former av förtryck, försökte vissa företrädare för kyrkan att agera diakonalt, särskilt, men inte bara, inom områdena utbildning och medicinsk vård. Även om det finns en möjlig tanke att kolonialherrarnas syfte med utbildningen var att upprätthålla *status quo*, grundades några av de mest respekterade utbildningsinstitutionerna och sjukhusen i regionen av kyrkor och deras *agencies*. I vissa fall fortsätter samma organisationer att driva dessa institutioner. I den hårda verklighet som utgör livet i Karibien, finns nivåer av generationsöverskridande fattigdom och ojämlikhet, fientliga globala ekonomiska relationer, könsbaserat våld, människohandel, klimatförändringar och utsäljning av stora landområden som särskilt drabbar ursprungsbefolkningen. Denna verklighet kräver specifika svar från kyrkan. /.../ En förståelse för det nutida Karibien måste baseras på kunskapen om att regionens nuvarande materiella fattigdom, är ett resultat av dess hårda historiska grundförutsättningar.

Sida 100

Ekumenisk diakoni (i Europa), i sin moderna och samtida form uppstod i kölvattnet av världskrigen, som svar på behoven hos flyktingar och andra krigsoffer. Detta ledde till bildandet av specialiserade myndigheter, såsom *Dan Church Aid* (Danmark) och *Christian Aid* (Storbritannien). Som kyrko-relaterade organisationer strävade de efter ekumeniskt samarbete, ofta inom ramen för KV. De främjade professionalitet och kvalitet i sitt arbete i det offentliga rummet. Från slutet av 1950-talet breddade dessa *agencies* sitt fokus från europeiska till globala utmaningar. De engagerade sig i program för internationellt utvecklingssamarbete och senare även i frågor som rättvisa och ekologi. I många fall visade missionsorganisationer ett liknande engagemang för ekumenisk diakoni.

Förändringar skedde från 1960-talet och framåt, som kan ses både som styrkor och utmaningar hos nutida praxis inom ekumenisk diakoni:

a. Ökad offentlig finansiering innebar ett växande beroende av statliga/sekulära styrsystem och metoder. Konsekvensen riskerar att leda till att banden till kyrkorna lossas och en "NGO-fiering" av *agencies* och deras arbete.

b. I samband med detta ses en ökande professionalisering, som ofta följer logiken hos sekulärt utvecklingssamarbete. Detta skulle innebära mindre utrymme för lokala kyrkor att genomföra projekt, då de ofta ansågs sakna den nödvändiga professionaliteten.

c. Växande medvetenhet om den politiska dimensionen och ett mer övergripande angreppssätt i diakonalt arbete, öppnade möjligheter för ett ökat fokus på den profetiska dimensionen av ekumenisk diakoni, det vill säga att inkludera *advocacy* och offentligt vittnesbörd i alla former av sitt arbete.

Sida 102

Hela Afrika är rikt på naturresurser, kulturell mångfald, traditioner och religioner samt en ung befolkning. Allt detta är källor till möjligheter. Dessa skapar dock betydande utmaningar för kyrkor och ekumeniska institutioner, inte minst mångfalden i samfundstillhörighet och språkliga traditioner, samt interreligiösa och etniska konflikter. Effektiv förvaltning av Afrikas rikedom motverkas, trots kyrkornas och deras ekumeniska partners enorma diakonala engagemang, av: ojämlig resursfördelning på nationell nivå, svag styrning, våld och utnyttjande av naturresurser av mäktiga regeringar och multinationella företag (med stöd av en liten grupp av ledare på kontinenten).

Sida 103

Etableringen av *Amity Foundation* 1985 (i Kina), erbjöd en plattform för ekumeniskt utbyte av resurser med kyrkor utomlands. Det gav en möjlighet att utveckla en ny postkolonial relation som fokuserade på jämlikhet, ömsesidig respekt och ömsesidig konsultation. Denna "nya början" av ekumenisk diakoni främjade ömsesidigt lärande, jämlikhet och vänskap. Det accepterades att *Amity Foundation* var en självständig kinesisk organisation som upprätthöll de tre principerna för självstyrande, självförsörjande och självutbredande. Den ekumeniska delningen av resurser innebar att alla partner var jämlika, oavsett om de bidrog med ekonomi, expertis, arbete eller tjänst. Kinesiska kristna har också betonat "tjänande" och ödmjukhet i diakonal

praktik. Denna blygsamma profil och betoning på deltagande utveckling har ofta gjort intryck på lokala myndigheter och hjälpt till att förändra tankesätt.

Kommentarer

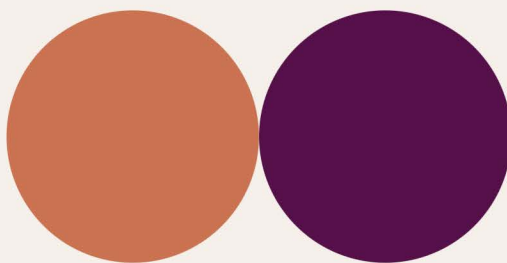
I flera delar av texten blir det tydligt att diakonis uppdrag skärps och förklaras genom teologi från det globala syd. Kolonialismens efterverkningar är tydliga och färgar teologi som den formuleras i de länder som är mest fattiga.

Det är intressant att beskrivningen av diakoni i Europa i stort sammanfaller med den tidigare beskrivningen av den ekumeniska diakonins historia.

Diakonia i kinesiskt perspektiv är särskilt intressant då utåtriktat socialt arbete har varit en av mycket få möjligheter till synlighet för kyrkor i Kina.

Samtalsfrågor

- Kan du urskilja några tecken, i texten och i din egen erfarenhet, på att kyrkor i det globala syd, sedan flera årtionden, blivit den dominerande kraften inom kristenheten?
- Rapportens stora diskussion om relationen mellan kyrkor och *agencies* är också en indikation på ett spänningsfält mellan kyrkor och FBO:er i det globala syd och det globala nord. Hur tror du att denna relation kommer påverkas och förändras när stater i norr drar ner på sitt stöd till civilsamhället?
- Kolonialism, och dess efterdyningar, är en stor del av historien inom ekumenisk diakoni. Har du egna erfarenheter av hur det koloniala arvet påverkar relationer mellan olika kristna organisationer och samfund?
- Är det relevant att längre fokusera på kolonialismens effekter i det globala syd?
- Skulle du beskriva kristna aktörer som medvetna eller omedvetna om det problematiska arvet efter kolonialismen?

Kapitel 10

Vägen framåt

För vem?

Kapitlet är intressant för alla som vill identifiera kommande utmaningar för den ekumeniska rörelsen. Det ger en snabb sammanfattning av hela rapporten, men med framåtblickande rekommendationer och utmaningar för kyrkor och *agencies*, relaterat till flera av de stora teman som finns i rapporten. Det är kanske hög grad av konkretion i utmaningarna.

Kapitlet ger alltså en beskrivning av vilka stora frågor som sågs som avgörande och utmanande inför framtiden vid tiden när rapporten skrevs. En stor del, men inte allt, av detta är fortfarande relevant.

Kort beskrivning av kapitlet

Det tionden kapitlet avslutar rapporten genom att peka ut vägen framåt. Kapitlet inbjuder den ekumeniska rörelsen, dess medlemskyrkor och relaterade organisationer att bejaka den ekumeniska diakonins vision och uppdrag. Till sist föreslås åtgärder för att stärka strukturerna för gemensamt arbete och nätverksbyggande.

Centrala delar på svenska

Sida 110

Kairos-ögonblicket ställde alltså den kritiska frågan om vad som krävs för att vara kyrka i krisens tid, att reflektera teologiskt, tolka tecknen och att utföra diakonala handlingar som visar på hopp, med rättvisa och fred. Detta utmanar kyrkor, organisationer och ekumeniska organ att:

- ge plats för bred reflektion kring "tidens tecken" och att utveckla teologiska verktyg för att tolka samtidens utmaningar som "ögonblick av sanning och hopp"
- fördjupa förståelsen av profetisk *diakonia*, genom att ge möjligheter till att dela erfarenheter och insikter från diakonal praktik

- vara trons medvandrare för diakonala aktörer som arbetar i situationer av djup social och politisk oreda.

Sida 110-111

Detta dokument bekräftar den ekumeniska förståelsen av *diakonia* som en integrerad dimension av kyrkans natur och uppdrag. Kapitel 4 presenterade den teologiska grunden för denna syn, med insikter från olika bekännelsestraditioner och processer av reflekterat lärande inom den ekumeniska rörelsen. Det bekräftade den trinitariska dimensionen av *diakonia*, att se *diakonia* som ett uttryck för den treeniga Gudens frälsande

omsorg om skapelsen och mänskligheten. Det betonade också dess ecklesiologiska dimension, alltså uppmaning till alla kyrkor och kristna att delta i Guds holistiska mission i helande, försoning och förvandling. Dessutom understöds den profetiska dimensionen av *diakonia* som kallar till försvar av mänsklig värdighet, motstånd mot ondska och främjande av rättvisa och fred. Ekumenisk *diakonia* uttrycker den gemensamma visionen hos kyrkor, organisationer och ekumeniska organ, och deras gemensamma mandat att agera tillsammans. Detta utmanar dem att:

- bekräfta den gemensamma visionen och mandatet i strategisk planering, arbetsdokument och kommunikationsarbete
- beskriva det unika hos *diakonia*, som trosbaserade och rättighetsbaserade handlingar
- uppmärksamma initiativ som stärker samordning av diakonal verksamhet, såsom ACT Alliance och andra ekumeniska organ, som en integrerad del av den ekumeniska rörelsen och som ett uttryck för diakonalt arbete som gemensamt mandat
- stärka det ömsesidiga erkännandet av olika roller och mandat, och sträva efter samordning och samarbete överallt där det är möjligt.

Sida 111

Diakonia är rättighetsbaserade handlingar. Påverkansarbete och offentligt vittnesbörd som pekar mot rättfärdigt engagemang är diakonala handlingar.

Sida 111

Diakonala aktörer ser rättvisa, både som en teologisk och en socio-politisk fråga. Den första rör det bibliska budskapet om Guds räddande rättvisa, som manar alla att engagera sig i försvar för de fattigas och förtrycktas värdighet och rättigheter. Den andra bekräftar vikten av att etablera lagstiftning som försvarar mänskliga rättigheter och att välja arbetssätt som behandlar utsatta människor som rättighetsbärare, och de med makt som skyldighetsbärare.

Sida 113

Diakonal förmåga innefattar att kunna formulera vad som utmärker diakonins praktik, som

trosbaserade och rättighetsbaserade handlingar.

Sida 113

Detta utmanar kyrkor, myndigheter och ekumeniska organ att:

- inkludera kapacitetsutveckling kring *diakonia* i strategier och program
- erbjuda utbildningstillfällen och gemensamt lärande för anställda och ledare, att stärka sin diakonala kompetens
- utarbeta och tillhandahålla relevant utbildningsmaterial
- uppmuntra teologiska seminarier och andra institutioner att inkludera *diakonia* i läroplaner och utbildningsprogram.

Att stärka diakonal kapacitet och kompetens för utvecklingssamarbete kommer tvinga fram betydande omprioriteringar hos *agencies* med målet att öka finansieringen för studie-, utbildnings- och stipendieprojekt på detta område. Dessa bör syfta till att utforska förhållandet mellan teologi och utvecklingssamarbete, teologi och den ekumenisk diakoni-diskursen och teologi och ekumenisk socialetik. Därigenom förbättras kyrkornas kapacitetsutveckling i *diakonia* och deras sociala arbete stärks. En separation mellan, å ena sidan teologi och, å andra sidan *diakonia*, utvecklingssamarbete och social-etik skulle skada effektiviteten och uniciteten i det sociala arbetet. Social förändring är endast hållbar om den inkluderar normer, värderingar och etik.

Sida 115

Sammanfattning

Diakonia antar ofta rollen som "medlare". Detta kapitel har presenterat ett antal utmaningar vilka gör att ekumenisk *diakonia* behöver vara innovativ i reflektion och praktik, och utveckla strategier och planer som visar på det gemensamma mandatet för kyrkor, *agencies* och ekumeniska organisationer. Att bekräfta och underlätta ömsesidiga relationer, samordna diakonal verksamhet och stärka samarbete, är en viktig del av medlarens roll.

Rättvisans och fredens andliga dimension måste genomsyra den ekumeniska diakonin, dess struktur, dess teoretiska ram och dess praktik. Det är en andlighet som tror på rättvisa och fred

som Guds fria gåvor, som befriande glädjebudskap till hela mänskligheten, och den stärker oss att gå med i den ekumeniska *Pilgrimsvandringen för Rättvisa och Fred*.

Kommentarer

Det framåtblickande och avslutande kapitlet formulerar utmaningar till den ekumeniska rörelsen. Det är viktigt att minnas att hela rapporten har skrivits för att underlätta ett närmande mellan det som kallas *agencies* och de kyrkor och samfund som ingår i den ekumeniska rörelsen. De utmaningar som formuleras är just relevanta inom denna process. Den ekumeniska diakonin beskrivs som ett verktyg för detta närmande, som en nyttig bro där kyrkor och *agencies* kan möta varandra, bekräfta varandra och formulera innovativa strategier. Diakonins egentliga roll, att upprätta skapelsen och värdigt liv för människor, blir sekundär i kapitlet.

Utmaningarna är alltså mer framställda för att få den ekumeniska rörelsen att fungera, än att utmana denna rörelse att fördjupa sin analys och sitt engagemang i *Missio Dei*.

Samtalsfrågor

- Vilka områden, i din kontext, kommer att bli de viktigaste för diakonala insatser de närmaste tio åren? Kommer det att bli helt nya områden?
- Vilka är de viktigaste budskapen, som den profetiska diakonin kommer att behöva lyfta gentemot beslutfattare, de kommande tio åren?
- Om lokala församlingar får en större roll i diakonalt arbete, både lokalt, nationellt och internationellt, vad är fördelar respektive nackdelar med det?
- Om du har erfarenhet av spänningar mellan kyrkor/samfund i relation till *agencies*, det vill säga organisationer som gör diakoni, hur kommer dessa spänningar att förändras framöver?

Tillägg

Kyrkornas diakonala arbete under COVID-19

Detta stycke är ett tillägg till den övriga texten. Även om kapitlet innehåller relevanta exempel för diakonalt arbete, teologisk reflektion med mera, så är det alltför situationsbundet för att vara relevant för den bredare ansatsen för denna studievägledning.

Hur spelplanen ändrats sedan rapporten presenterades

Stora delar av rapporten är skrivna åren 2016–2018. Det som rör historia och teologiska grunder är naturligtvis fortfarande relevant. Men mycket har hänt i omvärlden som påverkar relationen mellan kyrkor, samfund och *agencies* aktiva inom internationellt utvecklingssamarbete, och som ändrat förutsättningarna för diakonalt arbete i stort.

Konflikter och krig påverkar geopolitiska relationer och stater i norr har förändrat sina prioriteringar när det gäller internationellt utvecklingssamarbete. Spelplanen och spelreglerna har på grund av detta ändrats dramatiskt under åren efter det att rapporten lanserades i Karlsruhe 2022.

Hade rapporten formulerats 2025 hade ökad fattigdom, mat-osäkerhet, konflikter och våld, nationalism, auktoritära styren, tillbakagång för jämställdhet och ökande klimatpåverkan varit ännu angelägnare teman, där utvecklingen går i en oönskad riktning. Några teman hade fått mer utrymme: extrem koncentration av rikedom, desinformation och sanningsbegrepp, artificiell intelligens och digital övervakning.

Det blir särskilt tydligt i kapitel 5 som rör Diakoni i ett skiftande landskap att världen har gått från en svag optimism, till ett allt allvarigare läge.

Hela dokumentet rör sig fram och tillbaka mellan två fokus som samtidigt och på ett sammankopplat sätt påverkas av dessa omvärldsförändringar.

1. Först och främst den process som är grunden för rapportens tillkomst, nämligen hur kyrkor och samfund ska stärka sin diakonala identitet, hur *agencies* ska öka sin tvåspråkighet och hur den ekumeniska rörelsen ska finna vägar till konstruktivt samarbete. Här är ekumenisk diakoni både ett mål och ett medel.

2. Det andra fokuset är på diakonins stora uppgift att verka för, bland annat: värdiga liv för utsatta människor, fred och förvaltande av skapelsen. Allt detta som en integrerad del i kyrkans holistiska kallelse.

Sedan 2022, när rapporten lanserades, har relationen mellan statliga givare och civilsamhällets aktörer, trosbaserade eller ej, fortsatt att förändras. USA har dramatiskt dragit ner på sitt bistånd och det samma har skett i flera europeiska länder, även om det genomförs mer stegvis. Så även i Sverige där fokus har

flyttats från långsiktigt utvecklingssamarbete genom civilsamhälle, till stöd i närområdet (Ukraina) och insatser med en politisk agenda där svenska intressen gynnas, antingen för att påverka migration eller öka svensk export. Militära utgifter skenar samtidigt som biståndet minskar. Också när det gäller socialt arbete i Sverige har relationen mellan civilsamhället och det offentliga omförhandlats.

Samtidigt fortsätter den positiva process som vi sett under många år där kyrkor i det globala syd ökar i antal medlemmar, ekonomisk kapacitet och självmedvetenhet. Vi ser också en tydligare konservativ hållning hos kyrkor i det globala syd och ibland en misstro mot den mänskliga rättigheters-agenda som drivits av trosbaserade *agencies*, uppbäckade av statliga pengar från sekulära statliga aktörer. Denna utveckling kommer skapa spänningar i ekumeniskt samarbete när det gäller en rad frågor, till exempel angående HBTQI-rättigheter.

Allt detta bäddar för en tydlig förskjutning av initiativ, förändringsdriv och makt från *agencies* till kyrkor och samfund. Detta kommer också att kräva en ännu större grad av religiös läskunnighet

för att förstå de särdrag och speciella förutsättningar som gäller för samarbete med mer konservativa trosbaserade aktörer i det globala syd.

Trosbaserade civilsamhällesaktörer, det som i rapporten kallas *agencies*, kommer att ha en viktig roll framöver, även när de statliga pengarna minskar. Men den nya situationen kommer att utmana den samsyn om mänskliga rättigheter och ett rättighetsbaserat språk som varit huvudmotivet även för trosbaserade organisationer. Det teologiska arbete som finns beskrivet i rapporten kommer bli alltmer viktigt då *agencies* ska samarbeta med kyrkor och samfund på mer jämställda villkor, och reflektera teologiskt tillsammans med dessa grupper. Detta kommer påverka hur man driver insamlingsarbete i det globala nord. Både religiös läskunnighet och det som kallas tvåspråkighet i denna text kommer att fortsätta öka i betydelse.

**En vägvisare till ACT Alliance och Kyrkornas världsråds
rapport** Called to Transformation, Ecumenical Diakonia

ISBN 978-91-85141-44-9

